

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zdravotně sociální fakulta

**KOMPARACE SOCIOKULTURNÍHO VÝVOJE U OSOB
S HOMOSEXUÁLNÍ ORIENTACÍ VE VYBRANÝCH STÁTECH EU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor práce: Bc. Andrea Korelová

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Benešová

Datum odevzdání práce: 24.5.2010

Abstract

Comparison of Sociocultural Development in Homosexually Oriented People in Selected Countries of the European Union

Opinions and attitudes towards homosexually oriented people and their lives have changed significantly in the last twenty years. Homosexuality is not considered as a sexual deviation any more, and more and more European cultures allow formal and legal existence of the same-sex couples. In some states of the European Union gays and lesbians can become parents legally - they are allowed full joint adoption.

The objective of the theoretical part of the thesis was to approach the issue of homosexuality and homosexually oriented people within the context of selected states of the European Union.

The main objective of the research part of the thesis was to find out the attitude of the wide public towards the institute of registered partnership (civil union or civil partnership) in the Czech Republic. The partial objective was to survey the public attitude towards the adoption of a child by a single homosexual and towards the adoption of a child by a homosexual couple (full joint adoption) in the Czech Republic. I also wanted to find out, whether the Czech public tolerate the adoption of a child of a homosexual partner or the artificial insemination of lesbian couples.

Quantitative research, polling method and an anonymous questionnaire – a technique of the research - were used in the practical part. The obtained results show that the public awareness of the particular aspects of an institute of registered partnership is relatively small. The substantial part of the addressed public was unable to agree or disagree with this institute, since they lack the information.

The attitudes towards adoptions of children by single homosexuals differ. The same numbers of the polled agreed and disagreed with the adoption. As for the adoptions of children by homosexual couples (full joint adoptions), Czechs were more positive and most often expressed consent with this possibility. Also the fact that a homosexual partner could adopt children of his/her same-sex partner was accepted

quite friendly. Most respondents would also agree with artificial insemination of lesbians couples.

Czech people have adopted quite liberal attitude towards this issue, however, the negative opinion is still evident in indispensable number of people. In future it is essential to inform public more about this issue, to solve arguments and controversies by means of an open debate and to reach mutual agreements in terms of institutions and legislation that will respect variety of life styles.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Komparace sociokulturního vývoje u osob s homosexuální orientací ve vybraných státech EU“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 24.5.2010

.....

Andrea Korelová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Veronice Benešové za odborné vedení, cenné rady a vstřícnou spolupráci.

Poděkování patří rovněž mé rodině, příteli a přátelům za podporu, pomoc a pochopení po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	8
1. SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Sexuální orientace.....	9
1.2 Homosexualita a její terminologie.....	9
1.2.1 <i>Definice homosexuality</i>	10
1.2.2 <i>Homosexuální chování</i>	10
1.2.3 <i>Sexuální identifikace</i>	11
1.2.4 <i>Sexuální prožívání</i>	11
1.3 Výskyt homosexuálně orientovaných osob v populaci.....	11
1.4 Příčiny vzniku homosexuality.....	12
1.4.1 <i>Genetická dispozice</i>	12
1.4.2 <i>Hormonální vlivy v prenatálním období</i>	13
1.4.3 <i>Teorie svedení</i>	13
1.4.4 <i>Vlivy prostředí a výchovy</i>	13
1.5 Coming out.....	14
1.5.1 <i>Jednotlivé fáze coming-out</i>	14
1.6 Druhy homosexuality.....	15
1.6.1 <i>Homosexuální muži</i>	15
1.6.2 <i>Homosexuální ženy</i>	16
1.7 Postoje veřejnosti k homosexualitě v minulosti a současnosti.....	16
1.8 Modely homosexuálního života.....	19
1.8.1 <i>Celibát</i>	20
1.8.2 <i>Manželství</i>	20
1.8.3 <i>Homosexuální partnerství</i>	20
1.9 Homosexualita a homofobie.....	21
1.10 Homosexualita a diskriminace.....	22
1.10.1 <i>Pojem diskriminace</i>	22
1.10.2 <i>Diskriminace na základě sexuální orientace</i>	22
1.10.3 <i>Trestní postih homosexuálních pohlavních styků a jejich vývoj</i>	23
1.10.4 <i>Diskriminace v právním řádu České republiky</i>	23
1.10.5 <i>Stručný přehled dokumentů přijatých v rámci Evropské unie</i>	24
1.11 Registrované partnerství v České republice.....	26
1.11.1 <i>Zákon o registrovaném partnerství a jeho legislativní vývoj v České republice</i> ...26	
1.11.2 <i>Zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění</i>	28
1.12 Právní úprava soužití osob stejného pohlaví ve státech EU.....	30

1.13	Sociokulturní vývoj u osob s homosexuální orientací ve vybraných státech EU	31
1.13.1	<i>Nizozemí</i>	31
1.13.2	<i>Rakousko</i>	33
1.14	Současná situace homosexuálně orientovaných osob v České republice a ve státech Evropské unie.....	35
1.15	Způsoby, kterými se gay a lesbické páry mohou stát rodiči.....	36
1.15.1	<i>Individuální adopce (Individual adoption)</i>	36
1.15.2	<i>Společná adopce (Joint Adoption)</i>	37
1.15.3	<i>Právo adoptovat dítě své partnerky nebo partnera (Second-parent adoption)</i>	37
1.15.4	<i>Svěření dítěte do pěstounské péče</i>	38
1.15.5	<i>Umělé oplodnění (Donor Insemination)</i>	39
1.15.6	<i>Náhradní matka (Surrogate Mother)</i>	40
2.	CÍLE A HYPOTÉZY	41
2.1	Cíle práce	41
2.2	Hypotézy	41
3.	METODIKA	42
3.1	Použité metody	42
3.2	Charakteristika výzkumného souboru	42
3.3	Vlastní realizace výzkumu.....	42
3.4	Zpracování dat	43
4.	VÝSLEDKY	44
5.	DISKUZE	64
6.	ZÁVĚR	76
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	79
8.	KLÍČOVÁ SLOVA	90
9.	PŘÍLOHY	91

ÚVOD

Téma své diplomové práce jsem si zvolila z toho důvodu, že ho považuji v dnešní době za velmi aktuální a zajímavé. Přestože se s homosexualitou v běžném životě setkává většina z nás, existuje stále významný počet jedinců, kteří ji i přes dostatek objektivních informací považují za něco nenormálního či odpudivého a zastávají vůči ní negativní postoj.

Stále více členských států Evropské unie přijímá různé zákonné úpravy soužití osob stejného pohlaví. Některé z nich dokonce umožňují homosexuálně orientovaným osobám adopci dětí či umělé oplodnění.

Průzkumy veřejného mínění ukazují, že napříč členskými státy Evropské unie panují vůči gay a lesbické minoritě velice odlišné postoje a v řadě těchto států čelí homosexuálové nerovnému zacházení. Také v osobním životě jsem se několikrát setkala s naprosto odlišnými postoji a názory veřejnosti na problematiku homosexuality, registrovaného partnerství, rodičovských práv, adopce, výchovy dětí či reprodukčních práv homosexuálně orientovaných osob. V této oblasti totiž stále přežívá poměrně velké množství pověr a předsudků. I to mě přivedlo k otázce, do jaké míry problematika registrovaného partnerství a gay a lesbického rodičovství českou veřejnost rozdělují. Zajímalo mě, zda k ní veřejnost zaujímá spíše vstřícný nebo naopak odmítavý postoj.

Cílem teoretické části diplomové práce bylo přiblížit čtenáři problematiku homosexuality s jejími vybranými aspekty. V této části práce jsem se zároveň pokusila nastínit situaci homosexuálně orientovaných osob ve vybraných státech Evropské unie.

V praktické části práce jsem se zaměřila zejména na zmapování postojů široké veřejnosti v České republice k vybraným souvislostem homosexuality, a to konkrétně k registrovanému partnerství, adopci dítěte samotným homosexuálem či homosexuálním párem, adopci dítěte homosexuálního partnera a umělému oplodnění lesbických párů.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Sexuální orientace

Procházka definuje sexuální orientaci jako trvalou a neměnnou charakteristiku člověka. Vyjadřuje, že při volbě erotického partnera a své citové náklonnosti dáváme přednost muži nebo ženě. Sexuální orientace ovšem nejde jednoznačně a objektivně určit, změřit či stanovit. Jediným prostředkem pro její stanovení je vlastní sebepoznání (55).

Většina populace je zaměřena heterosexuálně, což znamená, že je orientována na jedince opačného pohlaví (75). Opakem heterosexuality je homosexualita (15). Bisexualita (z latinského bi = dvojitý, sexus = pohlaví) je označení pro sexuální náklonnost k osobám obou pohlaví (42). V sexuologické a psychologické literatuře se často považuje za neschopnost volby či psychickou nezralost. V extrémním pojetí je pak bisexualita považována za neexistující či neudržitelnou pozici, která nutně ústí v promiskuitu (61). K uvědomění sexuální orientace dochází nejčastěji v pubertě (2). To platí zejména u chlapců, u nichž v tomto období dochází k bouřlivým hormonálním změnám, které startují jejich sexualitu. Tyto změny se projevují erotickými sny a fantaziemi, zejména při onanii. Přesto dokáže mnoho homosexuálních mužů své touhy potlačit. Jejich zaměření se pak může projevit až ve zralém věku. U homosexuálních žen je pozdní rozpoznávání v důsledku pomalejšího dozrávání sexuality a charakteru jejich erotických vztahů ještě častější (55). O původu sexuální orientace existuje mnoho teorií. Většina vědců dospěla k názoru, že je pravděpodobně výsledkem složité interakce v oblasti životního prostředí, kognitivních a biologických faktorů (2).

1.2 Homosexualita a její terminologie

Homosexualita jako společenský fenomén existuje od nepaměti. Jako se měnilo kulturní, společenské a náboženské myšlení, proměňoval se i náhled na odlišnou sexuální orientaci a některé pojmy s ní spojené (11).

Homosexualita má povahu celoživotní osudové orientace, která je součástí lidských společenství již od počátku historie lidstva. Bylo by nepřesné chápat ji jako duševní poruchu a patologický stav. Nejedná se o poruchu, ale o jednu z vývojových

variant hypotalamu. V současné době je v civilizované části planety vyškrtuta ze všech seznamů sexuálních deviací a je chápána jako jedna ze sexuálních alternativ. V roce 1992 byla z těchto seznamů vyřazena světovou zdravotnickou organizací WHO (34). Jde o uznání homosexuálních mužů a žen jako svébytné sexuální menšiny, která není v moderních demokraciích kriminalizována, ani medicinalizována. Homosexuální minorita má mít stejná práva a povinnosti jako heterosexuálně orientovaná majorita (80).

V Mezinárodní statistické klasifikaci nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10) zůstala po její revizi pouze egodystonická sexuální orientace (kód diagnózy F66.1). Egodystonická sexuální orientace znamená, že pohlavní identita nebo sexuální preference je nepochybná (buď heterosexuální, homosexuální, bisexuální, prepubertální), ale subjekt si přeje, aby byla jiná vzhledem k přidruženým psychickým a behaviorálním poruchám (72).

1.2.1 Definice homosexuality

Výraz homosexualita (z řečtiny homos = stejný, z latiny sexus = pohlaví), tedy stejnopohlavnost, použil poprvé Benkert v roce 1869, a to ve významu, který se dodnes používá. Homosexualita je chápána jako sexuální orientace na osoby stejného pohlaví (42). Je to celoživotní, neměnný a nositeli nezapříčiněný a nezvolený stav. Homosexuální mohou být muži i ženy (71).

1.2.2 Homosexuální chování

Vnější projev lidské sexuality je sexuální chování, které však nemusí korespondovat s reálnou situací (31). Mnoho lidí si není po celý život jisto svými sexuálními tendencemi a zaměřením. Heterosexuálně založené osoby se za určitých nepříznivých podmínek, kdy je jim znemožněn kontakt s osobami opačného pohlaví, mohou chovat homosexuálně (např. v internátních zařízeních nebo ve věznicích). Mnoho lidí zase po dlouhém období heterosexuálních vztahů zjistí, že nachází mnohem větší uspokojení v homosexuálním kontaktu. Někteří heterosexuální muži zase upřednostňují homosexuální pohlavní styk ze strachu před „selháním“ u žen. Řada lesbicky orientovaných žen se převážnou část svého života chová heterosexuálně,

přičemž jako důvod většinou uvádí touhu po mateřství. Obecně se však soudí, že ve všech případech homosexuálního chování mají aktéři jistou homosexuální dispozici (7).

1.2.3 Sexuální identifikace

Sexuální identifikace je jedním ze základních determinantů psychosexuálního vývoje (79). Jedná se o pocit příslušnosti k mužskému nebo ženskému pohlaví, který je základním stavebním kamenem lidské sexuální motivace. Tento pocit ve většině případů bezkonfliktně sleduje genetické a fetálně-gonadální determinanty, které jsou zprostředkovány organizačním vlivem sexuálních steroidů na centrální nervovou soustavu v kritických fázích nitroděložního vývoje. Výsledkem je zřejmá predispozice k mužské nebo ženské sexuální identifikaci. Definitivní formování následně probíhá po porodu součinností zmíněné predispozice s vlivy prostředí. Projevem sexuální identifikace je schopnost jedince zaujmout k ní odpovídající sexuální roli (86).

1.2.4 Sexuální prožívání

Sexuální prožívání je nepřesnějším ukazatelem pro určení pohlavní orientace jedince. S touto nejniternější záležitostí jedince je spojena veškerá sexuální aktivita. Jeho náplní jsou sexuální sny, fantazie a přání, v nichž si člověk „dovolí“ i to, co fakticky nemůže zrealizovat (31).

1.3 Výskyt homosexuálně orientovaných osob v populaci

Nejčastěji uváděný výskyt homosexuality u mužů jsou 4% (někdy až 10 %), u žen pak 1 % a více. Tyto údaje jsou však velmi problematické, zvláště pokud rozlišujeme homosexuální chování, identifikaci a prožívání (7).

Podle průzkumu provedeného Weissem a Zvěřinou v České republice (dále v ČR) v roce 1993 a znovu o pět let později (tedy v roce 1998) konstatoval homosexuální orientaci jen zlomek procenta vyšetřovaných mužů a žen (srov. Tabulka 1).

Tabulka 1: Sexuální orientace (v %)

	muži	muži	ženy	ženy
	1993	1998	1993	1998
heterosexuální	98,2	97,5	97,7	96,6
nejsem si jist/a	1,4	2,2	2,0	3,1
homosexuální	0,4	0,3	2,3	0,3

Zdroj: WEISS, P. ZVĚŘINA, J. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*, str. 96.

1.4 Příčiny vzniku homosexuality

Homosexualita a další sexuální variace nebyly do současné doby prozkoumány natolik, aby společnost obdržela uspokojivou a jednoznačně pravdivou odpověď na příčiny jejich vzniku. Teorie vzniku homosexuality jsou velmi různorodé, záleží i na vědeckém oboru, z něhož odborníci při svém zkoumání vycházejí (31).

1.4.1 Genetická dispozice

V současnosti lze biologické vlivy považovat za určující pro vývoj sexuální orientace. Tento závěr je přitom plně v souladu se zjištěním, že sexuální orientace člověka je jen minimálně ovlivnitelná psychologickými i jinými zásahy (47).

Zejména v oblasti genetiky přibývá podnětných studií, které biologickou podmíněnost v mnoha směrech prokazují. Pro biologické determinanty sexuální orientace svědčí studie genetické (studie dvojčat, častější výskyt u bratrů, častější výskyt homosexuálů ze strany matek, Hamerova studie o chromozomu X), studie neuroanatomické (Schwaab, Le Vay), studie prenatálních hormonů (Dörner), imunologické studie (častější výskyt homosexuality u nejmladších sourozenců, kteří mají starší bratry v důsledku imunosensitivity matek) a některé častější rozdíly v psychofyziologických charakteristikách (častější leváctví, verbální schopnosti, horší prostorová představivost a nižší agresivita u homosexuálních mužů) (56).

1.4.2 Hormonální vlivy v prenatálním období

Tato teorie předpokládá, že homosexualita vzniká v prenatálním stádiu vývoje jedince. Mezi 4-6. měsícem vývoje plodu, kdy probíhá sexuální rozlišení centrální nervové soustavy, dojde k nevyváženosti přísunu hormonů do center zodpovědných za sexuální orientaci, což způsobí homosexualitu (7).

Při zkoumání hormonální podmíněnosti sexuální orientace se předpokládalo, že homosexuální muži mají nižší hladinu testosteronu a lesby nižší hladinu estrogenu a vyšší hladinu testosteronu než heterosexuálové. Poslední výzkumy v hladinách testosteronu však mezi heterosexuály a homosexuály žádné rozdíly neprokázaly. Při zkoumání eventuálních rozdílů v hladinách gonadotropinů nebyly rovněž prokázány výraznější rozdíly (14).

Některé novější názory se přiklánějí k hypotéze, že se může jednat spíše o odlišnou reakci sexuálních center mezimozku na testosteron. Vzhledem k tomu, že se tato odlišnost objevuje velice brzy, je pravděpodobné, že by mohla být zpětně výsledkem genetických dispozic.

V rámci této teorie připouští někteří autoři i vliv dalších činitelů, např. působení toxických látek nebo působení stresu v období těhotenství (31).

1.4.3 Teorie svedení

Stále menší množství odborníků se přiklání k jedné ze starších teorií, podle níž může být svedení v oblasti dospívání jedince příčinou celoživotní homosexuální orientace (31).

Některé autoři připouští vznik ženské homosexuality vlivem negativního sexuálního zážitku (předčasný sex, znásilnění apod.). Většina pohlavně zneužitých dívek však spíše odmítá vlastní sexualitu vůbec a případný odpor k mužům jen zřídka kompenzuje náklonností k ženám (7).

1.4.4 Vlivy prostředí a výchovy

Nejvíce současných odborníků se shoduje na tom, že prostředí může ovlivnit predispozice k určitému sexuálnímu založení pouze v prvních letech života jedince (31).

Za příčiny mužské homosexuality se nejčastěji pokládá přítomnost dominantní matky a absence silného otcovského vzoru v dětství (7). Homosexuální muži se identifikovali s matkou ve vyšším měřítku než „normální“ lidé a nenahradili identifikaci s matkou postupně identifikací s otcem, jak je to běžné u normálních mužů (45). Někteří autoři rovněž předpokládají, že homosexualitu může způsobit příliš mnoho lásky mezi matkou a dcerou a mezi otcem a synem (31).

1.5 Coming out

Coming out je proces rozpoznání, sebeuvědomění, přiznání své sexuální orientace a schopnost sdělit ji důležitým osobám (rodičům, přátelům) (55). Na individuální úrovni prochází tímto náročným procesem každý gay či lesbička. Zvládnutí procesu coming out je určující pro jeho či její osobní štěstí a spokojenost v životě. Jeho zdařilé dokončení omezí nejen psychopatologické a sociopatologické jevy spjaté s nevyrovnáním a odmítáním své sexuální orientace (deprese, suicidální tendence, nevhodné sňatky a těhotenství), ale i narušené rodinné vztahy. Vyrovnání se sexuální orientací umožní vytváření plnohodnotného alternativního životního stylu včetně stabilních partnerských vztahů (34).

1.5.1 Jednotlivé fáze coming-out

Coming out představují dvě hlavní fáze, které lze rozdělit do pěti bodů.

1) Zjištění skutečnosti o svém zaměření a její akceptace:

- a) precoming out – člověk si uvědomuje svoji odlišnost, ale nedovede ji vyjádřit;
- b) vlastní coming out – člověk pojmenuje svou odlišnost. Svou sexuální identitu může zprvu odmítat, ale časem ji přizná sám sobě i jinému člověku.

2) Uspořádání života v jejím souladu:

- c) fáze explorace – navazování prvních sexuálních vztahů a experimentace;
- d) fáze partnerství – tvorba trvalejších sexuálních a partnerských vztahů, které odpovídají celkovým citovým potřebám jedince;
- e) fáze integrace – dotvoření hodnot, integrace osobnosti (31).

1.6 Druhy homosexuality

Homosexualita je nejčastěji rozdělována podle pohlaví na mužskou a ženskou homosexualitu.

Další dělení homosexuality souvisí s věkem preferovaných sexuálních partnerů. U homosexuálních mužů se označuje jako pedofilie preference dětí do 13 let, efebofilie vyhledávání partnerů 15-20letých, androfilie zaměření na dospělé muže a gerontofilie zaměření na starce. U lesbických žen se hovoří o korofílii (děti), partenofílii (adolescentní dívky), gynekofílii (dospělé ženy) a graeofílii (stařeny) (33).

Sexuologie dále rozlišuje egosyntonní a egodystonní formu homosexuality. Egosyntonní homosexualita znamená, že je jedinec se svojí orientací plně smířen, vyrovnán, přijímá ji a vůči okolí je schopen svojí orientaci přiznat. Egodystonní homosexualita je homosexuální orientace, s níž její nositel není zcela vyrovnán nebo ji vnitřně odmítá (55). Takový jedince touží po heterosexuální adaptaci a často podléhá depresím, v jejichž průběhu může dojít k bilančním sebevraždám (33).

1.6.1 Homosexuální muži

Pro homosexuální muže existuje řada názvů: androfil, uranista, hanlivé označení buzerant nebo teplouš, dříve pederast, sodomista. Dnes se nejčastěji užívá pojem gay (33).

Americký antropolog Donald Symons z Kalifornské univerzity v Santa Barbaře zastává názor, že homosexuální muži mají za život v průměru vyšší počet sexuálních partnerů, protože se řídí samčími sklony a instinkty a neдрží je na uzdě samičí zdrženlivost. To samozřejmě neznamená, že by homosexuálně orientovaní muži netoužili po stabilních svazcích. Symons tvrdí, že touha monogamních sblížení s životním druhem a zájem o chvilkové hrátky s neznámou osobou nejsou vzájemně se vylučující instinkty (60).

Homosexuální páry nejsou přijímány tak samozřejmě jako páry heterosexuální. Bohužel se tak často neděje ani v rodině homosexuála, která by měla mít největší zájem na tom, aby její člen měl stabilní partnerský vztah (42).

1.6.2 Homosexuální ženy

Ženská homosexualita se nejčastěji označuje jako lesbicismus (33). Homosexuálně orientovaných žen je podstatně méně než homosexuálně orientovaných mužů a rovněž nejsou tak nápadné.

Homosexuální dívky musí projít nelehkým obdobím, kdy si svou homosexualitu uvědomí a poté ji více či méně přijmou. Ženské pohlaví je většinou dosti přizpůsobivé, takže se zpočátku homosexuální dívky snaží žít stejně jako dívky ostatní.

Touha po dítěti je u žen silnější než u mužů. Právě tato touha pomáhá ženám snést neúplné sexuální ukojení. A pokud není žena homosexuálně vyhraněna plně, kdy intimní dotek muže téměř nesnese, radosti mateřství jí pomohou homosexuální potřeby zatlačit do pozadí (42).

Sexualita homosexuálně orientovaných žen se odlišuje od stejně zaměřených mužů především tím, že většina leseb touží po trvalé partnerce, s kterou by ji vázal vzájemný citový vztah. Pokud ji naleznou, vytvoří svazek trvajících dlouhá léta, aniž by je ohrožovala nevěra (42).

1.7 Postoje veřejnosti k homosexualitě v minulosti a současnosti

Většina současných výzkumníků definuje postoje jako shrnující hodnocení nějakého objektu, přičemž hodnotící tendence nelze přímo pozorovat (22).

Postoje k homosexualitě se v jednotlivých historických etapách vývoje lidstva a v různých kulturách často velmi lišily (79). I přes nedostatek informací je velmi pravděpodobné, že homosexuální styky udržovali lidé již několik století před naším letopočtem, přičemž za „zlatý“ věk homosexuality je v evropských dějinách považováno období rozkvětu starého Řecka. V tomto období byly postoje k mužské homosexualitě velmi tolerantní. V některých oblastech Řecka byly dokonce provozovány sňatky mezi dospělými muži a mladíky, jinde panovala víra, že dospělý muž předává chlapci stykem mužnost a sílu (6). Štíhlé mladé tělo dospívajícího jinocha bylo považováno za vzor krásy a estetického prožitku (71). Řecko je také asi jedinou historicky doloženou společností, ve které bylo na homosexualitu nahlíženo jako na skutečně rovnocennou a plnohodnotnou formu sexuálního chování (29).

S koncem období antiky a nástupem křesťanství započalo období společenského odmítání homosexuality. Stejnopohlavní styky byly zapovězeny a krutě trestány, mnohdy nebyly výjimkou ani tresty smrti. K určitým pozitivním posunům ve vnímání homosexuality došlo v období renesance. V důsledku návratu k antickým ideálům a odpoutání se od přísných náboženských dogmat se některé významné osobnosti hlásily ke své náklonnosti ke stejnému pohlaví. I v tomto období však existovaly konflikty, a to zejména s církví.

V 17. století došlo znovu ke zpřísnění morálky v sexuálních zvycích. V naší kultuře se od počátku potýká liberální tradice pohansko-antická s přísnou tradicí židovsko-křesťanskou **(6)**.

Na přelomu 19. a 20. století došlo k výrazné změně, kdy se homosexualita jako fenomén začala přesouvat z oblasti morálně-náboženské do oblasti medicínské. Jak uvádí Leila Rupp, od poloviny 19. století začala medicína rozlišovat různé druhy sexuality, jejímž jediným cílem není rozmnožování. Tento proces vedl k definování sexuality mezi osobami stejného pohlaví jako specifického druhu perverze **(61)**.

Německý právník a novinář na volné noze Karl Heinrich Ulrichs byl prvním, kdo postavil homosexualitu do medicínského kontextu. Vystoupil s tzv. mezistupňovou teorií, která chápala homosexualitu jako přechod mezi mužstvím a ženstvím, jakési „třetí pohlaví“. V důsledku pojetí homosexuality jako poruchy zdraví, pak požadoval její odrestnění **(35)**. O něco později byla poprvé německým lékařem Hirschfeldem vyslovena myšlenka, že homosexualita je vrozená, a tudíž by homosexuální chování nemělo být trestně stíháno.

V tomto dějinném období dochází spolu s posunem ve společnosti směrem ke svobodám jednotlivce i ke změnám v oblasti vnímání sexuálních otázek, respektive k větší otevřenosti. Tento pozitivní vývoj byl narušen vypuknutím 2. světové války, v jejímž průběhu byli gayové a lesbičky vystaveni represím **(6)**. Často byli homosexuálové posíláni do koncentračních táborů a označováni růžovými trojúhelníky. Specifickou záležitostí pak bylo využívání těchto vězňů k nejrůznějším pochybným lékařským experimentům (např. „léčení“ homosexuality pomocí kastrace kombinované s podáváním různých forem testosteronu) **(50)**. Po 2. světové válce započal proces

dekriminalizace homosexuality, přičemž Československo k tomuto kroku dospělo v roce 1961. Samotný akt byl sice přínosem, ale neznamenal konec diskriminace gayů a lesbiček. O problematice stejnopohlavních párů se na veřejnosti nemluvilo a rovněž nemohly vznikat organizace a sdružení homosexuálně orientovaných lidí. Informovanost veřejnosti o problematice homosexuality byla zcela minimální (6).

Dalším posunem ve vývoji vnímání homosexuality bylo její vyjmutí, a to nejprve z amerického seznamu nemocí Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders III (DSM-III) v roce 1980 a posléze i po 10. decenální revizi z Mezinárodní klasifikace nemocí WHO v roce 1992. V ČR vstoupila 10. MKN v platnost v roce 1994. Dalším významným mezníkem v České republice pak bylo zrovnoprávnění věkové hranice pro homosexuální i heterosexuální pohlavní styk na 15 let, ke kterému došlo 1.7.1990 novelizací zákona z roku 1961.

Po roce 1989, kdy došlo k zásadní změně společenského uspořádání, se začalo veřejně diskutovat o tématech do té doby tabuizovaných. K těm bezesporu patřila i otázka homosexuální orientace. Nemalou měrou k tomu rovněž přispěly vznikající sdružení a organizace, které zastupovaly zájmy homosexuálů. Ty přispěly velkým dílem ke zvýšení informovanosti veřejnosti o této problematice a měly zásluhu na tom, že se homosexualita stala častějším mediálním tématem. Spolu s informovaností stoupala i tolerance veřejnosti k problematice homosexuální orientace (6).

V současnosti i přes posun k liberálnější společenské akceptaci homosexuality v ČR nadále přetrvávají zvýšené obavy homosexuální menšiny ze zveřejnění vlastní homosexuální orientace. V české společnosti se totiž doposud nachází významný počet jedinců, kteří přes veškeré zdroje objektivních informací o homosexuální orientaci vůči ní zastávají převážně negativní postoj (73).

Také v řadě dalších členských států čelí lidé s opačnou sexuální orientací nerovnému zacházení. Jsou diskriminováni např. při shromažďování, vzdělávání, zdravotní péči či hledání zaměstnání (24).

V červnu 2007 požádal Evropský parlament Agenturu Evropské unie pro základní práva (Fundamentals Rights Agency – FRA), aby vypracovala obsáhlou studii zaměřenou na projevy nenávisti a diskriminace vůči osobám s opačnou sexuální

orientací. Po roce od vznesení této žádosti byla veřejnosti představena první část zprávy, která pojednává o antidiskriminačních zákonech chránících lesbičky, gaye, bisexuály, transvestity a transsexuály (LGBT).

Studie zmiňuje 10 zemí, mezi nimiž nechybí ani Česká republika, kde se úřadům nedaří zajistit pokojné shromažďování LGBT, respektive zabránit útokům „homofobů“. Navíc v Česku, Bulharsku, Maďarsku, Itálii, na Maltě a na Kypru lze zaznamenat nepřátelské postoje některých politiků vůči lidem s opačnou sexuální orientací. Ve většině zemí Evropské unie (dále EU), včetně například Slovenska, zákony explicitně stanovují, že diskriminace na základě pohlaví nebo sexuální orientace je zakázána (24).

V České republice bylo přijímání antidiskriminačního zákona spojeno s obrovskými průtahy (24). Nakonec však v červnu 2009 přehlasovala Poslanecká sněmovna veto prezidenta Václava Klause a antidiskriminační zákon schválila. Dala tak najevo, že si uvědomuje nejen své závazky vůči legislativě EU, ale i nutnost konkrétního legislativního rámce pro případy porušování lidských práv (37). Česká republika byla poslední zemí Evropské unie, kde tento zákon chyběl.

Průzkumy veřejného mínění ukazují, že napříč Evropou panují vůči LGBT velice odlišné postoje. Zatímco 82% Nizozemců, 71% Švédů a 69% Dánů podporuje svazky homosexuálních osob, na Kypru, v Lotyšsku nebo v Rumunsku se pro ně vyslovilo necelých 15% obyvatel. Rozdíly jsou samozřejmě patrné nejen mezi jednotlivými státy, ale také v jednotlivých sociálních vrstvách (24).

1.8.1 Modely homosexuálního života

Svobodný výběr partnera na základě osobní náklonnosti je v naší společnosti relativně novým jevem. Touha po vztahu, která ovlivňuje výběr partnera, má úzký vztah k výchozí situaci. Jedinec doufá, že život s novým partnerem mu pomůže, aby se oprostil od neuspokojivých vztahů a začal nový život. Výběrem partnera je položen základní kámen skutečného milostného vztahu. Člověk se ve vztazích vyvíjí a milostné partnerství mu poskytuje prostor k rozvoji různých osobních potencialit. Trvalý partner má tudíž zásadní význam pro seberealizaci jedince (82).

Pokorný uvádí, že společenský vývoj směrem k akceptaci homosexuálního partnerství probíhá ve třech krocích, z nichž žádný nelze přeskočit nebo obejít. Prvním krokem je dekriminace a druhým je přijetí antidiskriminačních zákonů. Posledním krokem, který se odehrává v současné době, je legalizace partnerských vztahů gayů a lesbiček (52).

1.8.1 Celibát

Pro homosexuálně orientovaného člověka, který má žít v souladu se svými pocity, je volba manželství nepřijatelná. Věřící homosexuálové, kteří se hlásí k nějakému náboženství, patrně čelí složitějším vnitřním konfliktům než stejně orientovaní lidé bez vyznání. Aktivní členové některé církve nebo náboženského společenství, pro něž je homosexuální partnerské soužití nepřijatelné, se velmi často ocitají v neřešitelném dilematu: Chtějí-li vyhovět náboženským nařízením, jedinou možností, která přichází v úvahu, je žít v pohlavní zdrženlivosti. Ne každý člověk je však k tomuto způsobu života disponován a ne každý dokáže uspokojivě naplnit svůj život, který je bezpartnerským žitím zredukován na jednu polovinu životního programu – na zaměstnání či povolání a na vnější společenský život. Nedobrovolně zvolený celibát pak může vést k pocitům vyhoštěnosti, vakua nebo samoty (31).

1.8.2 Manželství

V minulosti velká část konformnějších homosexuálních lidí, jejichž sexuální založení se přibližovalo k bisexualitě, vstupovala do manželství nebo přicházela do sexuologických poraden s žádostí o pomoc v heterosexuální adaptaci. V současnosti odborníci uzavírání takovýchto manželství nedoporučují, protože zkušenosti ukázaly, že manželství homosexuálů s sebou nesou velké riziko (31).

1.8.3 Homosexuální partnerství

Život v homosexuálním partnerství s sebou přináší specifika, která jsou odlišná např. od nesezdaného soužití heterosexuálních párů. Homosexuální pár má na rozdíl od ostatních forem soužití všeobecně nižší společensko-právní uznání, musí čelit většímu

tlaku ze strany společnosti i ze strany vlastních příbuzných či známých. O svém způsobu života většinou informuje jen zcela nejbližší přátele a tento fakt jej uzavírá do větší izolace. Tato izolace platí i naopak, tedy i společnost a příbuzní mívají jistý odstup od homosexuálního páru (31).

1.9 Homosexualita a homofobie

Sociologický slovník definuje homofobii jako strach z homosexuálů a homosexuality (28). Tento termín byl vytvořen poněkud nešťastně, protože vznikl spojením předpony homo (z řeckého homos čili stejný) a slova fobie, které označuje duševní poruchy spojené s panickou hrůzou z nějakého konkrétního podnětu (48). Netolerantní postoje vůči homosexualitě byly v minulosti natolik výrazné, že teprve nedávno zmizely některé mýty, jimiž byla tato oblast dlouho obestřena. Homosexualita není choroba a přímá souvislost s nějakou formou psychické poruchy také nebyla prokázána (19).

Homofobie může mít externalizovanou nebo internalizovanou podobu. Zpravidla se homofobií rozumí její externalizovaná podoba, která se manifestuje v nadávkách, diskriminaci a předsudcích vůči ostatním. Pokud se jedinec cítí špatně kvůli své homosexuální orientaci, svým pocitům, fantaziím či chování, hovoří se o internalizované homofobii (34).

Na základě rozsáhlých sociologických šetření bylo zjištěno několik základních faktorů, které ovlivňují výskyt homofobních postojů. Jedná se o charakteristiky, které se vyskytují v souvislosti s vyšší mírou antigay předsudků u určitých skupin populace. Negativní postoje vůči gayům a lesbám zastávají spíše muži, starší lidé, obyvatelé menších obcí, lidé s nižším vzděláním, lidé věřící a lidé s konzervativními politickými postoji. Významný vliv má ovšem řada dalších prvků, z nichž mezi nejvýznamnější patří osobní zkušenost s homosexuálními osobami (48). Lidé, kteří znají ve svém okolí někoho homosexuálně orientovaného, obvykle vykazují nižší míru homofobie (9).

Z výzkumu provedeného Vaculíkem a Červenkovou vyplývá, že mezi pravděpodobné vlivy formování negativního postoje k homosexualitě patří přesvědčení o abnormalitě homosexuality, nepříjemné pocity při představě homosexuálního

pohlavního styku či fyzického kontaktu, silné přesvědčení o neakceptovatelnosti výchovy dětí stejnopohlavními páry a obavy z obtěžování ze strany homosexuálních mužů ve spojení s převážně negativními osobními zkušenostmi s homosexuálními muži (platí pouze pro heterosexuální muže) (73).

Na postoje a chování vůči homosexuálním lidem mají vliv také nejrůznější kulturní faktory. Etnická a kulturní identita má významný podíl na utváření postojů vůči homosexuálním lidem, protože různé společnosti vykazují různou míru tolerance k homosexuálnímu chování (48).

1.10 Homosexualita a diskriminace

V minulosti byla diskriminace a pronásledování na základě sexuální orientace běžnou součástí práva převážné většiny evropských zemí. Myšlenka tolerance k sexuálním menšinám se začala prosazovat v evropském právu teprve od 70. let 20. století, přičemž se stále jedná o ne zcela uzavřený proces (49).

1.10.1 Pojem diskriminace

Pojem diskriminace (z latinského *discriminare* = rozlišovat) vyjadřuje postoje a způsoby chování, kterými jsou znevýhodňováni nebo ponižováni lidé na základě své příslušnosti k určité skupině. Dochází k odmítání práva na rovný přístup bez ohledu na osobní vlastnosti jedince pouze na základě připsaných charakteristik (28).

Přímá diskriminace je takové jednání, kdy se s určitou osobou zachází na základě nějakého diskriminačního důvodu méně výhodně než s jinými osobami ve srovnatelné situaci (16).

Nepřímá diskriminace je takové jednání, kdy zdánlivě neutrální rozhodnutí, rozlišování nebo postup znevýhodňuje fyzickou osobu vůči jiné na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů (3).

1.10.2 Diskriminace na základě sexuální orientace

Sexualita a sexuální orientace jsou nedílnou součástí sebeuvědomění člověka. Menšinová sexuální orientace přináší svému nositeli odcizující sebeuvědomění

odlišnosti v nejintimnějším soukromí lidské sexuality, přičemž odlišnost v sexuální oblasti je vnímána tradiční společenskou optikou jako něco zvráceného a hodného opovržení. Tato skutečnost má hluboké negativní důsledky pro sebehodnocení a sebeúctu každého člověka. Diskriminace z důvodu sexuální orientace představuje komplex zásahů, které směřují jak proti tomuto osobnímu stavu, tak proti jeho projevům (3).

1.10.3 Trestní postih homosexuálních pohlavních styků a jejich vývoj

Nemůže být snad výraznějšího zásahu do práv jednotlivce, než jeho vystavení nebezpečí trestu smrti a s ním souvisejícího společenského opovržení pro projevy vlastnosti sdílené v rámci skupiny, jejímž je příslušníkem. Trestní postih projevů homosexuality se v právních řádech západních demokracií udržel poměrně dlouho. Ačkoliv ve Francii byl tento postih zrušen již v roce 1791, ve větší míře dochází k dekriminálníci tzv. „sodomie“ v Evropě teprve v průběhu posledních čtyř desetiletí 20. století. V České republice se tak stalo v roce 1961 zavedením nového trestního zákona. V Anglii a Walesu byly homosexuální styky dekriminálnízovány v roce 1967, ve Spolkové republice Německo v roce 1969, v Severním Irsku v roce 1982 a v Irsku v roce 1993 (3).

1.10.4 Diskriminace v právním řádu České republiky

Právní úprava zákazu diskriminace je v českém právním řádu roztržštěná a nesourodá. Míra ochrany před diskriminací proto závisí zejména na tom, v jaké oblasti života a z jakého důvodu k diskriminaci došlo. Na ústavní úrovni je zákaz diskriminace obsažen v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje rovný přístup k řadě práv bez diskriminace z mnoha konkrétních důvodů nebo i jiného postavení. Sexuální orientaci můžeme podřadit pod „jiné postavení“. Uvedený článek Listiny základních práv a svobod vychází z čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která je pro Českou republiku závazná a podle níž rozhoduje Evropský soud pro lidská práva. Výslovně je diskriminace na základě sexuální orientace zakázána také v právu Evropské unie, a to ve Smlouvě o založení Evropského společenství ve znění Amsterodamské smlouvy z roku 1997 (54).

Povinnost zajišťovat rovné zacházení a ochrana před diskriminací z důvodu sexuální orientace jsou relativně dobře upraveny v pracovně-právní oblasti (54). Ochrana před diskriminací na základě sexuální orientace v oblasti zaměstnání vymezuje především Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění (85). Zákaz jakékoliv diskriminace v pracovněprávních vztazích také zakotvuje Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění (84). Zákon o vojácích z povolání, zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a služební zákon také výslovně zakazují diskriminaci mj. i z důvodu sexuální orientace. Zároveň stanoví i právo oběti domáhat se ochrany u soudu. Z hlediska ochrany homosexuálních osob je pracovně-právní oblast a přístup k zaměstnání nejdůležitější, neboť se jedná o sféru, kde jsou tyto osoby diskriminovány nejčastěji (54).

V dalších oblastech, jako je vzdělávání, poskytování sociálních výhod, zdravotní péče, poskytování služeb včetně bydlení, je zákaz diskriminace upraven nedostatečným způsobem nebo vůbec. Antidiskriminační ustanovení obsažené ve školském zákoně zakotvuje přístup ke vzdělání bez diskriminace z celé řady důvodů, ale sexuální orientace mezi uvedenými důvody chybí (54).

1.10.5 Stručný přehled dokumentů přijatých v rámci Evropské unie

Evropská unie je jedinečné hospodářské a politické partnerství 27 demokratických evropských zemí (srov. Příloha 1). Jejím cílem je mír, prosperita a svoboda pro 498 milionů občanů ve spravedlivějším a bezpečnějším světě (46). K dosažení stanovených cílů zřídily země EU orgány, které Unii řídí a které přijímají potřebné právní předpisy. K nejdůležitějším z nich patří Evropský parlament, Rada Evropské unie a Evropská komise (23).

- Smlouva o založení Evropského (hospodářského) společenství

Ve článku 13 je uvedeno: „Aniž jsou dotčena ostatní ustanovení této smlouvy a v rámci pravomocí svěřených Společenství touto smlouvou, může Rada na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem jednomyslně přijmout vhodná opatření k boji proti diskriminaci na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu,

náboženského vyznání nebo světového názoru, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.“ **(65)**.

- Charta základních práv Evropské unie

V aktuálních českých překladech často bývá tento dokument nazýván Listinou základních práv Evropské unie. Vychází ze smluv Společenství a mezinárodních úmluv (např. Evropská úmluva o lidských právech z roku 1950 nebo Evropská sociální charta z roku 1989). Je rovněž založena na ústavních tradicích členských států EU a na vydaných deklaracích Evropského parlamentu **(27)**.

Listina základních práv evropské unie byla slavnostně vyhlášena v prosinci roku 2000 během konání Mezivládní konference v Nice. Původně byla vyhlášena ve formě společné politické Deklarace Evropského parlamentu, Rady a Komise, tedy jako dokument právně nezávazný, přičemž další modifikující akty na úrovni primárního práva již počítají s její závazností **(68)**.

V současnosti se sice ještě nejedná o právně závazný text, avšak všechny členské státy EU se zavázaly její ustanovení dodržovat. Od roku 2001 předkládá Evropský parlament každoročně zprávu týkající se dodržování práv vyjmenovaných v Listině v jednotlivých členských zemích.

Znění Listiny bylo v roce 2007 v souvislosti s finalizací textu Lisabonské smlouvy novelizováno. Plný název uvedeného dokumentu je nyní Listina základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 **(27)**.

V článku 21 se zakazuje jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci **(40)**.

Právo na respektování soukromého a rodinného života (čl. 7) a právo uzavřít manželství a založit rodinu (čl. 9) jsou v tomto dokumentu koncipovány obdobně jako v Evropské úmluvě o ochraně práv lidských práv a základních svobod **(74)**.

- Rezoluce Evropského parlamentu

Předcházející dokumenty se registrovaného partnerství týkají nepřímo. Již v roce 1994 však Evropský parlament přijal rezoluci „Resolution on equal rights for homosexuals and lesbians in the EC“ č. A3-0028/94, která doporučovala členským státům přijmout právní úpravu soužití homosexuálních párů, jež by těmto párům přiznávala stejná práva jako párům manželským a to včetně práva adopce. Tato rezoluce byla poté připomenuta v roce 1998 dvěma dalšími rezolucemi č. B4-0824/98 a B4-0852/98, které ovšem, stejně jako akt z roku 1994, nemají pro členské státy právní závaznost (74).

V prosinci roku 2002 byla přijata zatím poslední rezoluce Evropského parlamentu pod označením A5-0451/2002, jež se zabývá otázkou lidských práv. V tomto dokumentu jsou členské státy žádány, aby uznávaly nesezdaná soužití párů heterosexuálních i homosexuálních, a to se stejnými právy jako mají manželé a umožnily uzavření manželství mezi osobami stejného pohlaví. Dále rezoluce vyzývá členské státy, aby prosadily společný postup v oblasti boje proti diskriminaci homosexuálních mužů a žen (74).

1.11 Registrované partnerství v České republice

Registrované partnerství je v českém právním prostředí zcela novým institutem (70). Je u nás zakotveno v Zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, v platném znění a v Zákoně č. 239/2008, kterým se mění některé zákony související s registrovaným partnerstvím (59).

1.11.1 Zákon o registrovaném partnerství a jeho legislativní vývoj v České republice

S návrhem přijetí doplňku zaručujícího lidská práva a svobody jmenovitě občanům s homosexuální orientací při projednávání Listiny lidských práv a svobod přišla v lednu 1991 nestátní nezisková organizace Sdružení organizací homosexuálních občanů (SOHO). Návrh však neprošel (13).

Vlastním prosazením registrovaného partnerství se SOHO začalo zabývat v roce 1992, kdy probíhalo seznamování veřejnosti s tímto institutem a o vyslovení názorů

byla rovněž požádána odborná veřejnost. Byl formulován první konkrétní návrh, a to začlenění registrovaného partnerství do Zákona o rodině a Občanského zákoníku (17).

Za účelem shromáždění hlasů na podporu přijetí registrovaného partnerství na historicky první petici na podporu tohoto návrhu zákona v ČR se SOHO obrátilo na gay a lesbickou komunitu a veřejnost (17).

V roce 1995 zamítla vláda České republiky svým usnesením možnost předložit Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR projednání vládního návrhu zákona, který by umožnil homosexuálům legalizaci partnerského soužití a zrovnoprávnění jejich vztahu s heterosexuály, kteří mají možnost volby – buď se rozhodnou vstoupit do manželství nebo dají přednost volnému svazku (13).

V prosinci 1998 předložila Poslanecké sněmovně skupina poslanců nový návrh, připravený společně se SOHO v České republice, který dostal název „zákon o partnerském soužití osob téhož pohlaví.“

V březnu 1999 byl schválen návrh zákona usnesením vlády České republiky, a to prakticky jednomyslným. Zároveň rozhodla Poslanecká sněmovna o odmítnutí návrhu na zamítnutí zákona. Předala návrh ústavně-právnímu výboru, který přijal pozměňovací návrhy a petičnímu výboru, který sněmovně doporučil, aby poslanecký návrh schválila.

V červnu 1999 byl Křesťanskou a demokratickou unií – Československou stranou lidovou (KDU-ČSL) předložen druhý a vzápětí i třetí návrh na zamítnutí. Poslanecká sněmovna oba návrhy opravdu zamítla a vrátila text výborům k přepracování (13).

V lednu 2001 došlo k přejmenování Sdružení organizací homosexuálních občanů na Gay iniciativu v ČR. Nezměnil se pouze název organizace, ale došlo i k přeměně její struktury. Ze sdružení organizací se tak stalo sdružení fyzických osob, které se postupně vyprofilovalo jako iniciátor vlivu na veřejné mínění (25).

V září téhož roku předložila vláda ČR vlastní návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví poslanecké sněmovně k projednání. Jako při minulých jednáních byl opět vysloven návrh na zamítnutí zákona, který neprošel. Poté byl schválen návrh na vrácení předlohy zákona vládě k přepracování. K tomu však již díky volbám v roce 2002 nedošlo (13).

V roce 2003 proběhla příprava věcného záměru zákona o registrovaném soužití osob téhož pohlaví a o změně souvisejících zákonů. V roce 2004 však došlo k odložení projednávání vládního návrhu zákona bez udání důvodu na neurčito (17).

V dubnu 2004 byl ve spolupráci s Gay iniciativou a Gay a lesbickou ligou vypracován poslanecký návrh zákona o registrovaném partnerství, který byl předložen Parlamentu ČR k projednání. Tehdejší vláda přijala k poslaneckému návrhu zákona neutrální stanovisko. V červenci pak Gay iniciativa začala shromažďovat podpisy významných osobností veřejného života a Gay a lesbická liga podpisy veřejnosti na petici na podporu přijetí zákona o registrovaném partnerství. I přes tuto snahu nebyl v únoru 2005 poslanecký návrh zákona ve třetím čtení schválen o jeden jediný hlas (17).

Na jaře 2005 byl znovu předložen nový poslanecký zákon, ve kterém již byly zapracovány věcné připomínky z projednávání předešlého návrhu. V lednu 2006 byl tento návrh postoupen Poslaneckou sněmovnou do senátu, kde byl schválen. V únoru téhož roku však vyslovil své veto zákonu prezident republiky Václav Klaus (17). V svém zdůvodnění napsal předsedovi Poslanecké sněmovny mimo jiné následující: „Zákon, který vracím, není o partnerství osob stejného pohlaví, ale o registraci tohoto partnerství státem a o doprovodných efektech této registrace jak pro ty, kterých se bezprostředně týká, tak pro ostatní.“ (36). 15. března 2006 však Poslanecká sněmovna přehlasovala veto hlavy státu a zákon byl definitivně po čtrnáctiletém úsilí o jeho prosazení schválen. Česká republika se tak stala první postkomunistickou zemí, kde byl zákon o registrovaném partnerství schválen (17).

1.11.2 Zákon č.115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění

Dne 1. července 2006 nabyl účinností Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (83). Tento zákon umožňuje stejnopohlavním párům svůj vztah zformalizovat, dát mu právní podklad a projevit tím úctu k hodnotám obvykle spojovaným s rodinným společenstvím, jako jsou vzájemná láska, úcta, péče a podpora (70).

Registrované partnerství je podle uvedeného zákona společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem (dále jen partnerství). Partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví, které je učiněno formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Do partnerství může vstoupit každý, komu to zákon nezakazuje.

Partneři mají v partnerství stejné povinnosti a stejná práva, přičemž o záležitostech partnerského soužití rozhodují oba partneři společně. Nedohodnou-li se v podstatných věcech, rozhodne na návrh některého z nich soud.

Partner může zastupovat druhého partnera v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat za něho běžná plnění, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Jednání jednoho z partnerů při obstarávání běžných záležitostí partnerství zavazuje oba partnery společně a nerozdílně.

Vyživovací povinnost mezi partnery je v zákoně o registrovaném partnerství upravena stejně jako vyživovací povinnost mezi manžely. Po dobu trvání partnerství mají mít oba partneři zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň **(83)**.

Uzavřením registrovaného partnerství nedochází ke vzniku společného jmění partnerek nebo partnerů. Věc nabytou za trvání partnerství nabývají partnerky nebo partneři zásadně buď do individuálního vlastnictví jedné z partnerek/jednoho z partnerů nebo do spoluvlastnictví obou partnerek/partnerů **(70)**.

Zákon také upravuje vztahy k nezletilým dětem partnera. Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti, ani překážkou svěřením tohoto dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důkladně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, v platném znění, dále říká, že pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera. Trvajícím partnerství však brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte **(83)**.

Registrované partnerství zaniká smrtí jedné z partnerek/jednoho z partnerů, prohlášením jedné z partnerek/jednoho z partnerů za mrtvého, nebo zrušením registrovaném partnerství na základě rozhodnutí soudu (70).

1.12 Právní úprava soužití osob stejného pohlaví ve státech EU

Oblasti jako manželství, partnerství a rodina tradičně spadaly do kompetence jednotlivých členských států Evropské unie. Situace se však v posledních letech výrazně změnila. V právu EU lze pozorovat aktivity, které se týkají oblasti osobního statusu občanů jednotlivých členských států, kdy jde zejména o úpravu práva na manželství a rodinu společně s právem na respektování osobního a rodinného života (13).

Při srovnání zahraničních úprav vzájemného vztahu mezi osobami stejného pohlaví je možné vysledovat několik přístupů:

- 1) Vztah mezi osobami stejného pohlaví je označen jako manželství a má tytéž právní následky. K takové úpravě dospěly v posledních letech některé skandinávské země a Španělsko. Tento model tak bývá označován jako „skandinávský model“.
- 2) Právní úprava není chápána jako manželství, ale je označována jako registrované partnerství (v německé úpravě „zapisované“ partnerství – Egetragene Partnerschaft). Právní úpravy se přitom liší v tom, zda je toto partnerství přípustné jenom mezi osobami téhož pohlaví, nebo i mezi osobami rozdílného pohlaví.
- 3) Právní úpravy registrovaného partnerství se liší také v rozsahu vymezení vzájemných práv a povinností partnerů. Známé jsou následující přístupy:
 - a) právní úprava vymezuje práva a povinnosti partnerů obvykle stejně jako v manželství, ovšem se stanovenými výjimkami, které se zpravidla týkají možnosti osvojení a obecněji i vztahu k dětem jednoho z partnerů,
 - b) enumerační princip, tj. právní úprava výslovně vymezuje, která práva a povinnosti registrovaným partnerům náleží.
- 4) Speciálním přístupem je pak francouzská úprava, ve které se registrované partnerství nazývá paktem solidarity (26).

1.13 Sociokulturní vývoj u osob s homosexuální orientací ve vybraných státech EU

Evropská unie ponechává podrobnější regulaci rodinně-právních vztahů na legislativě členských států. Za zásadní lze přesto považovat rozšíření zakládající Římské smlouvy smlouvou Amsterodamskou v roce 1997, která k důvodům, pro které je zakázána diskriminace, připojila též sexuální orientaci **(39)**.

1.13.1 Nizozemí

Nizozemské království se stalo v roce 1952 členem Evropského společenství uhlí a oceli, a tím i zakládajícím členem EU **(23)**. Je zde na první pohled patrný vysoký stupeň liberálnosti v oblasti úpravy rodinného práva v případě párů heterosexuálních i homosexuálních. V Nizozemsku se rozlišují tři základní typy soužití.

Manželství jako tradiční model soužití dvou osob poskytuje partnerům nejširší rozsah práv a povinností **(62)**. Nizozemsko je první a jedinou zemí na světě, kde byl přijat zákon zpřístupňující manželství párům stejného pohlaví. Návrh tohoto průkopnického zákona předložila vláda Parlamentu 8. července 1999, Dolní sněmovna ho schválila 12. září 2000, Horní sněmovna 19. prosince 2000 a 21. prosince ho královna Beatrix podepsala. Zákon vstoupil v účinnost dne 1. dubna 2001 **(76)**.

Registrované partnerství je právní institut, který upravuje soužití dvou osob. Toto soužití je téměř shodné s institutem manželství s přesně stanovenými výjimkami.

Smlouvu o spolužití mohou uzavřít páry homosexuální i heterosexuální, které nežijí v manželství ani v registrovaném partnerství, a to výhradně za účelem majetkového vyrovnání **(62)**.

Nizozemí nebylo vždy průkopníkem na poli právního uznání homosexuality. Trestnost homosexuálních styků byla sice odstraněna již v roce 1811, ale to pouze v důsledku tehdejšího začlenění země do francouzské říše. (Francie byla první zemí, která dekriminální styky v roce 1971 a tento přístup v roce 1972 dále rozšířila do Belgie a Lucemburska). Nizozemí bylo první zemí v Evropě, která přijala zákony vyrovnávající minimální věk pro homosexuální a heterosexuální pohlavní styk (1971), avšak v některých zemích nestejně věkové hranice nikdy neexistovaly (např. Itálie, Polsko) **(76)**.

Nizozemská ústava implicitně zakazovala diskriminaci na základě sexuální orientace již od roku 1983 (77). Antidiskriminační zákony, které výslovně zahrnují také tento důvod, však vstoupily v účinnost teprve v letech 1992 a 1994 (tedy několik let po Norsku, Dánsku, Švédsku, Irsku a dalších státech) (76).

Adopce dítěte partnerem a/nebo adopce dítěte jako společného dítěte homosexuálními partnery je v Nizozemí umožněna od 1. dubna 2001, kdy vstoupil v účinnost zákon o adopcích dětí osobami stejného pohlaví.

I když Nizozemí nebylo vždy ve všem první, jistě se řadí mezi společnosti, jejichž právní řády jsou nejvíce přívětivé ke gayům a lesbám. Lze to vysvětlit mimo jiné i tím, že žádná země není tak sekularizovaná jako Nizozemí; žádná země nemá méně religiózní obyvatelstvo. Nizozemí je hrdé na silnou tradici vycházení vstříc nejruznějším menšinám. Často se také tvrdí, že interakce mezi menšinami, zvláště prostřednictvím jejich politických, společenských a akademických elit, je v Nizozemí rychlejší a účinnější než ve většině jiných zemí. Země má dále méně přímý (neexistují referenda a volby založené na většinovém systému), a tudíž i méně populistický demokratický systém než v mnoha jiných zemích. Kombinace všech těchto faktorů vytvořila v Nizozemí společnost, u níž bylo nejpravděpodobnější, že odstraní heterosexuální výlučnost manželství. Otevření manželství však bylo velmi pomalým procesem (76).

Jak uvádí Waaldijk, návrh zákona o registrovaném partnerství byl předložen Parlamentu v roce 1994 spolu s návrhem zákona o společných právech a povinnostech k dětem a o společném opatrovnictví. Oba zákony však byly v Parlamentu podstatně pozměněny.

Původní návrh zákona o registrovaném partnerství z roku 1994 ještě stále zachovával řadu rozdílů mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím. Navrhoval, aby byla možnost registrování přístupna nejen homosexuálním párům, ale také blízkým příbuzným, kterým nebyl povolen sňatek. Nová koaliční vláda pozměnila návrh zákona v letech 1995 a 1996 tak, že přiblížila formální náležitosti a důsledky registrovaného partnerství modelu manželství. Blízcí příbuzní byli z návrhu vypuštěni, ale účinek zákona byl značně rozšířen tím, že měl umožnit registrované partnerství také

heterosexuálním párům. Tímto krokem se nizozemská legislativa odklonila od příkladu např. Dánska, Norska či Švédska, kde se mohou registrovat pouze partneři stejného pohlaví (76).

Zákon o registrovaném partnerství byl v této podobě schválen a vstoupil v účinnost 1. ledna 1998 (62). Spolu se zákonem, kterým se změnila některé zákony v souvislosti s registrovaným partnerstvím, vnesl změny do více jak stovky existujících zákonů. V mnoha stech ustanoveních je tak v současné době registrované partnerství postaveno na roveň manželství. V oblasti daňové, majetkové a dědické jsou nyní registrovaní partneři v naprosto stejném postavení jako sezdané dvojice (76).

Do zákona však byly zahrnuty některé výjimky:

- 1) Rodičovství - existence registrovaného partnerství se v zásadě nedotýká postavení dětí žádného z partnerů. Registrovaný mužský nebo ženský partner ženy, která porodila dítě, není považován za druhého rodiče dítěte. Proto tento partner nebude mít žádná práva k dítěti, ani vyživovací povinnost. Povinnost přispívat na výživu dětí, které mají sezdaní jedinci vůči svým nevlastním dětem, se na registrované partnery nevztahuje.
- 2) Postavení cizince – od roku 1998 mají registrovaní partneři stejná imigrační práva jako sezdané osoby. Až do roku 2001 však cizinci bez oprávnění k pobytu nebylo dovoleno uzavřít registrované partnerství s nizozemským státním občanem nebo cizincem.
- 3) Důchody – pozůstalý registrovaný partner má nárok na důchod, který však může být mnohem menší než důchod, který je vyplácen vdově nebo vdovci (76).

1.13.2 Rakousko

Na základě referenda 12.6.1994, v němž se 66,58 % účastníků vyslovilo pro přistoupení k Evropské unii, se Rakouská republika 1.1.1995 stala členem tohoto hospodářského a politického partnerství (41).

Rakousko je zřejmě první evropskou zemí, která zrušila trest smrti za homosexuální chování. Došlo k tomu v roce 1787 zákoníkem *Constitutio Criminalis Josephina*, který zavedl Josef II (20). Tímto zákoníkem došlo k odkriminalizování

masturbace, nemanželského pohlavního styku, „chlípnosti“ proti přírodě mezi mužem a ženou a soulože s nevěřícími. Homosexuální chování jako přestupek spadalo pod pravomoc správních orgánů a trestem bylo vězení, nucené práce (v délce maximálně jednoho měsíce) nebo tělesný trest (bičování).

Nový trestní zákoník, který znovu převedl pod pravomoc soudů smilstvo proti přírodě, byl přijat v roce 1803. V tomto zákoníku chyběla přesná definice deliktu, což umožnilo rozšířit trestnost i na jiné sexuální delikty. Až císařský dekret v roce 1824 upřesnil, že za smilstvo proti přírodě lze považovat homosexuální a zoofilní chování. Trestem za toto chování byl přísný žalář od šesti měsíců do jednoho roku (57).

Nový trestní zákon Allgemeines Bundesgesetz byl zaveden v roce 1852 a byl v Rakousku uplatňován s menšími obměnami až do roku 1975. Čtrnáctá kapitola o násilném smilstvu, znásilnění a jiném závažném smilstvu obsahovala §129, ve kterém bylo homosexuální a zoofilní chování hodnoceno jako smilstvo proti přirozenosti. Za tento delikt stanovoval zákon trest vězení od jednoho do pěti let, za závažných okolností až deset let a v případě zranění až dvacet let. Nejen soulož, ale také vzájemná masturbace mezi osobami stejného pohlaví naplňovala spáchání činu. Za pachatele byla považována rovněž osoba, která pasivně strpěla takové chování na svém těle (58).

Až donedávna bylo Rakousko jednou z několika málo zemí EU, kde nebylo právní postavení homosexuálních párů žijících v trvalém citovém a ekonomickém svazku zakotveno žádnou normou (74). Teprve v prosinci roku 2009 byl v Rakousku po vášnivých diskuzích schválen zákon, který umožnil homosexuálním párům uzavřít registrované partnerství. Tato právní úprava vstoupila v platnost 1.1.2010.

Minimální věk pro uzavření registrovaného partnerství byl stanoven na 18 let (oproti 16 letům u tradičního manželství). Homosexuální partneři nemohou adoptovat děti ani využít umělého oplodnění. Svazek může být uzavřen na příslušném Bezirksamtu (obdobu českého úřadu městské části) nebo magistrátu (38).

1.14 Současná situace homosexuálně orientovaných osob v České republice a ve státech Evropské unie

Diskurz rovnoprávného postavení gay mužů a lesbických žen ve společnosti a legislativa registrovaného partnerství v mnoha zemích Evropy nabrala v posledních dvou desetiletích nádech určité neodvratitelnosti. Otázka gay a lesbického rodičovství se dostala do popředí společenského zájmu jako velmi důležité integrální téma, i když možnosti a limity tohoto rodičovství jsou stále uzavřené v mantinelech ustálených rozprav o tzv. tradiční rodině a obavách o bourání tzv. „trvalých hodnot“ západní civilizace, nezávisle na odhlasovaných zákonech a legislativních úpravách gay a lesbické rodiny existují a lépe či hůře fungují (66).

Otázka gay a lesbického rodičovství rozděluje českou společnost mnohem více než diskuse, které vyvolalo samo schvalování registrovaného partnerství. Mnozí lidé, kteří podporují a akceptují právní formu svazku stejnopohlavních párů, již nejsou zdaleka tak přístupní gay a lesbickému rodičovství.

Odpůrci gay a lesbického rodičovství často vycházejí z předsudků, neznalosti či názorů založených na představě tradiční rodiny, kterou tvoří otec, matka a dítě. Mnohdy argumentují tím, že dítě vyrůstající v gay či lesbické rodině se samo stane homosexuálem nebo že nebude mít tradiční mužské a ženské vzory v rodině. Tyto argumenty však nebyly nikdy zcela potvrzeny a v současnosti existuje mnoho seriózních průzkumů, které je vyvrací (39).

Největším problémem, kterému mohou děti vyrůstající s homosexuálním rodičem, popřípadě s jeho partnerem čelit, je chybějící tolerance ze strany okolí. Netypický rodinný vzorec či netypické chování jednoho z rodičů se totiž snadno stává terčem nežádoucí pozornosti (30).

Lesby a gayové se stávají rodiči z mnoha důvodů, stejně jako heterosexuální lidé. Touha po dětech je základní lidský instinkt a uspokojuje přání podílet se na pokračování historie svého rodu. Kromě toho mohou děti uspokojovat lidskou potřebu dostávat a akceptovat lásku a péči od druhých a moci dostávat určité zajištění a podporu ve stáří (51).

V Úmluvě o právech dítěte je zakotveno, že jakékoliv jednání vztahující se k dětem musí být činěno v nejlepším zájmu dítěte. Mnoho lidí se domnívá, že

nejlepšího zájmu dítěte může být dosaženo pouze v rámci tradiční rodiny (39). Výsledky četných výzkumů přitom potvrzují, že gayové a lesby jsou schopni stejně jako heterosexuální rodiče vytvářet podporující a zdravé prostředí pro své děti (1).

Navzdory těmto nesnázím stejnopohlavní rodiny existují. Gayové a lesby v České republice i ve světě děti mají a vychovávají je.

V českém zákoně o registrovaném partnerství je výslovně stanoveno, že uzavření partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti, ani překážkou svěřeni dítěte do výchovy jeho biologickému rodiči. Naopak povinnost podílet se na výchově dítěte je rozšířena i na partnera nebo partnerku rodiče, pokud žijí ve společné domácnosti. Zákon rovněž nebrání tomu, aby registrované osobě bylo svěřeno do výchovy dítě, jehož není biologickým rodičem, pokud dítě nemůže vyrůstat ve svém rodinném prostředí. Homosexuální osoba se tak může stát poručníkem dítěte podle zákona o rodině (69).

1.15 Způsoby, kterými se gay a lesbické páry mohou stát rodiči

Gay a lesbické páry využívají ve státech Evropské unie (včetně České republiky) nejrůznějších způsobů, jak se stát rodiči.

1.15.1 Individuální adopce (Individual adoption)

Individuální adopce je stav, kdy jednotlivec adoptuje dítě, kterého není biologickým rodičem. Adoptuje jej jako individuální, svobodná osoba, nikoli společně s partnerem nebo partnerkou (43).

V ČR má právo adoptovat dítě každý muž či žena bez ohledu na sexuální orientaci. Situace se však zásadně změní v okamžiku, kdy gayové nebo lesby vstoupí do registrovaného partnerství. Podle zákona totiž registrované osoby nemohou adoptovat dítě ani jako pár, ani jako jednotlivec (18). Příslušné ustanovení zákona o registrovaném partnerství tak znevýhodňuje gaye a lesby, protože osobám po vstupu do partnerství upírá právo, které je jim před uzavřením a po ukončení registrovaného partnerství přiznáno. Na druhé straně, muž nebo žena, kteří uzavřou manželství, mají i po dobu trvání manželství právo si sami adoptovat dítě, stačí jim k tomu souhlas manžela či

manželky. Dá se říci, že chtějí-li si gayové nebo lesbičky adoptovat dítě, nutí je současná česká právní úprava spíše k tomu, aby žili v neformalizovaných svazcích (69).

Otázkou, zda je odepření individuální adopce homosexuálnímu muži z důvodu sexuální orientace porušením Úmluvy o lidských právech a svobodách, se zabýval Evropský soud pro lidská práva v roce 2002 v případě Fretté v. Francie. Soud bohužel nedokázal být v dané věci příliš pokrokový a porušení Úmluvy neshledal, i když velmi těsně - čtyřmi hlasy proti třem. Soudci z Velké Británie, Belgie a Rakouska, kteří hlasovali pro porušení Úmluvy, ve svém stanovisku uvedli, že pro rozdílné zacházení neshledávají žádné ospravedlnění (69).

1.15.2 Společná adopce (Joint Adoption)

U společné adopce se stávají rodiči oba partneři, kteří adoptovali dítě dané k adopci rodičem/rodiči nebo státem (32). V ČR je společná adopce umožněna pouze manželům, společně adoptovat dítě tedy nemůže ani nesezdaný heterosexuální pár (54).

Ze států Evropské unie umožňuje společnou adopci např. Belgie, Nizozemí, Španělsko, Švédsko nebo Velká Británie (18).

Argumenty podporující možnost individuální nebo společné adopce dětí homosexuálními rodiči se často opírají o velké počty dětí umístěných v dětských domovech. Tento argument je jistě pravdivý a situaci mnoha dětí by adopce určitě pomohla vylepšit. Na druhou stranu, jakoby se tím už dopředu poukazovalo na fakt, že gay či lesbická rodina není dostatečně dobrá. To zpětně jistě nelze považovat za příliš dobrý a povzbudivý signál pro děti, které v takovýchto rodinách vyrůstají nebo by měly vyrůstat (69).

1.15.3 Právo adoptovat dítě své partnerky nebo partnera (Second-parent adoption)

Stejně tak jako v případě manželství může manžel nebo manželka adoptovat dítě své manželky či manžela, tak některé státy světa přiznávají toto právo i partnerům či partnerkám ve stejnopohlavních svazcích. V rámci Evropské unie je tato adopce povolena v Belgii, Dánsku, Německu, Nizozemí, Španělsku, Švédsku a ve Velké Británii (54).

Právo adoptovat dítě homosexuální partnerky či partnera umožňuje, aby se faktický vztah mezi dítětem a partnerkou nebo partnerem biologického rodiče upravil i právně. To významně přispívá ke stabilitě vztahů a posiluje jistotu dítěte, že jeho vztah k velmi blízké osobě neskončí s koncem partnerství, a že osoba která ho jako rodič vychovává, se stane i jeho rodičem ve smyslu právním se všemi důsledky, které to přináší (18). Takto lze adoptovat např. biologické dítě partnera nebo partnerky, dítě z předcházejícího heterosexuálního svazku partnera, dítě narozené partnerce po umělém oplodnění, adoptované dítě partnera či partnerky nebo dítě narozené náhradní matce (69).

V České republice partneři a partnerky ve stejnopohlavních svazcích právo adoptovat dítě své partnerky nebo partnera nemají. Partner či partnerka se fakticky podílí na výchově dětí někdy i řadu let, po dobu trvání registrovaného partnerství mají tuto povinnost dokonce stanovenou zákonem. Zásadní problém však může nastat v okamžiku, kdy partnerství skončí, ať již smrtí biologického rodiče nebo rozpadem partnerství. V případě úmrtí biologického rodiče hrozí nebezpečí, že dítě bude vytrženo ze svého prostředí a odděleno od blízké osoby, aby bylo svěřeno do výchovy některé osobě z biologické rodiny zemřelého rodiče. V případě rozpadu partnerství hrozí nebezpečí, že biologický rodič bude dítěti bránit ve styku s bývalým partnerem či partnerkou, přestože má k němu dítě velmi silné citové pouto. Navíc není nebiologický rodič povinen přispívat na výživu dítěte. V případě úmrtí nebiologického rodiče budou rovněž dítěti odepřena dědická práva, pokud v jeho prospěch nebyla sepsána závěť (18).

1.15.4 Svěření dítěte do pěstounské péče

Do pěstounské péče se svěruje dítě, které není z nějakého důvodu vhodné k adopci. Pěstoun se narodil od adoptivního rodiče nestává zákonným zástupcem dítěte. Rozhodování o nejdůležitějších otázkách (např. o volbě povolání nebo vycestování dítěte do zahraničí) zůstává vyhrazeno jeho pokrevním rodičům, pokud nejsou zbaveni rodičovských práv (53).

V České republice uzavření registrovaného partnerství nebrání tomu, aby se gayové a lesby stali pěstouny, avšak pouze individuálně, nikoli jako pár. Společnými pěstouny se v ČR mohou stát pouze manželé. V případě, že by si chtěli do pěstounské

péče vzít dítě gayové nebo lesby v registrovaném partnerství, lze vyvodit, že by k takovému kroku byl nutný i souhlas partnerky či partnera, stejně tak jako je vyžadován u manželů, stane-li se pěstounem pouze jeden z nich.

Některé státy Evropské unie umožňují svěřit dítě do péče stejnopohlavním partnerům. Patří sem Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Nizozemí a Švédsko (69).

1.15.5 Umělé oplodnění (Donor Insemination)

Umělé oplodnění využívají lesbické páry jako jednu z možností k získání dítěte. K umělému oplodnění lze využít někoho známého, kdy pak matka biologického otce dítěte zná, nebo spermobanku, kdy zůstává biologický otec pro matku anonymní (78).

Některé země zpřístupňují umělé oplodnění přímo lesbickým párům. Některé státy ho zpřístupňují alespoň ženám bez partnera, a tím tedy následně i lesbickému páru. Umělé oplodnění tak mohou využívat lesbické či bisexuální ženy v rámci států Evropské unie např. v Belgii, Dánsku, Finsku, Nizozemí, Španělsku, Švédsku či Velké Británii. Mimo rámec EU je toto umělé oplodnění povoleno v některých státech USA.

Při umělém oplodnění jedné z partnerek lesbického páru vzniká zásadní otázka, jaký bude právní vztah druhé partnerky k narozenému dítěti. V zásadě existují dvě možnosti: buď partnerka dítě adoptuje nebo se může uplatnit domněnka rodičovství, stejně jako se uplatňuje domněnka otcovství v manželství. Ve většině uvedených států lze využít první přístup, domněnka rodičovství se uplatňuje v Nizozemí, narodí-li se dítě lesbickému páru za trvání jejich manželství (69).

V ČR je přístup k umělému oplodnění vyhrazen pouze heterosexuálním párům. Umělého oplodnění tak nemohou využít lesbické páry, ani ženy bez partnera. České lesbické páry, které chtějí mít dítě, zpravidla vycestují do zahraničí nebo se ve výjimečných případech snaží obejít domácí standardní postupy (44). V případě umělého oplodnění vznikne právní vztah rodiče a dítěte pouze biologické matce dítěte. Registrovaná partnerka má povinnost podílet se na výchově dítěte, ale český právní řád jí neumožňuje vztah k dítěti právně upravit (69).

1.15.6 Náhradní matka (Surrogate Mother)

V poslední době se objevuje ještě další způsob, jak mohou stejnopohlavní páry přivést do svého života dítě, a to tzv. institut náhradní matky. Lesbické páry jej mohou využít v případě, že chtějí, aby obě ženy měly úzký vztah k dítěti. Jedna žena je dárce vajíčka, které je oplodněno známým či neznámým dárce, následně pak dítě donosí a porodí druhá žena z páru. Náhradní matku mohou využít i gay páry, přičemž alespoň jeden z páru je následně biologickým otcem jejich dítěte. V ČR není institut náhradní matky vůbec povolen.

Umělé oplodnění i možnost využití institutu náhradní matky lze z hlediska Úmluvy o právech dítěte považovat za poměrně diskutabilní, neboť tato Úmluva zakotvuje právo dítěte znát své biologické rodiče, pokud je to možné. Tato skutečnost by však neměla sloužit jako argument proti umožnění umělého oplodnění lesbických párů, protože uvedené právo dítěte není respektováno ani v případech, kdy je povoleno umělé oplodnění párů heterosexuálních za využití anonymního dárce (69).

2. CÍLE A HYPOTÉZY

2.1 Cíle práce

Hlavním cílem práce bylo zjistit postoj široké veřejnosti k registrovanému partnerství v České republice.

Dílčím cílem bylo zmapovat postoj široké veřejnosti k adopci dítěte samotným homosexuálem a její postoj ke společné adopci dítěte homosexuálním párem v ČR. Cílem práce bylo rovněž zjistit, zda česká veřejnost toleruje adopci dítěte homosexuálního partnera či umělé oplodnění lesbických párů.

2.2 Hypotézy

V souvislosti s vytčenými cíli byly stanoveny tyto hypotézy:

H: Respondenti tolerují registrované partnerství.

H 1: Respondenti netolerují adopci dítěte samotným homosexuálem.

H 2: Respondenti jsou netolerantní ke společné adopci dítěte homosexuálním párem.

H 3: Česká veřejnost nesouhlasí s adopcí dítěte homosexuálního partnera.

H 4: Česká veřejnost nesouhlasí s umělým oplodněním lesbických párů.

3. METODIKA

3.1 Použité metody

V práci byl využit kvantitativní výzkum, metoda dotazování. Technikou výzkumu byl zvolen anonymní dotazník, který obsahoval 20 otázek (blíže Příloha 2). Skládal se z uzavřených a polouzavřených otázek. Polouzavřené otázky nabízely respondentům několik možných odpovědí a umožňovaly doplnit své vlastní stanovisko při zvolení varianty „jiná, jinde, jiné.“ Na začátku dotazníku byly položeny identifikační otázky, které sloužily k zjištění základních údajů charakterizujících respondenta (pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, bydliště, vyznání, rodinný stav, sexuální orientace). Další otázky byly zaměřeny na potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz. V závěru dotazníku byl ponechán prostor pro případné názory či připomínky respondenta.

Dotazník je vysoce efektivní technikou, která umožňuje poměrně snadno získat informace od většího počtu jedinců v poměrně krátkém čase. Jeho anonymita je relativně přesvědčivá, klade ovšem vysoké nároky na ochotu dotazovaného (12).

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořili náhodně vybraní jedinci různých věkových kategorií, kteří vyplnili dotazník zveřejněný prostřednictvím internetového serveru Vyplňto.cz. Náhodným výběrem byli rovněž získáni respondenti z široké veřejnosti v okrese Havlíčkův Brod a České Budějovice, kteří vyplnili osobně administrované dotazníky v papírové verzi.

3.3 Vlastní realizace výzkumu

Výzkum probíhal od prosince 2009 do poloviny ledna 2010. Srozumitelnost dotazníků byla ověřena v rámci předvýzkumu na konci listopadu 2009.

Dotazník byl mezi širokou veřejnost distribuován dvěma způsoby. Nejprve byl v on-line podobě zveřejněn na internetovém serveru Vyplňto.cz (www.vyplnto.cz). Ten umožňuje vytvářet různé internetové ankety, marketingové průzkumy a další veřejné

i neveřejné průzkumy. Zde mohli respondenti dotazník i s pokyny pro jeho vyplnění najít a vyplnit. Zároveň byl některým respondentům elektronickou poštou rozeslán odkaz s prosbou o vyplnění dotazníku. Tento způsob byl zvolen zejména z důvodu snazší dostupnosti a šíření dotazníku mezi širokou veřejností. Cílem bylo minimalizovat časovou a organizační zátěž vyvinutou na respondenta vyplňováním a navrácením dotazníku.

Dotazník byl široké veřejnosti zpřístupněn od 10. prosince 2009 do 6. ledna 2010. Celkem ho otevřelo, případně částečně vyplnilo, 259 respondentů. Kompletně vyplněných a pro výzkum použitelných dotazníků bylo 186, což je 71% návratnost. Uvedené výsledky lze najít v databázi realizovaných průzkumů internetového serveru Vyplňto.cz.

Současně s on-line probíhajícím sběrem dat byl dotazník mezi širokou veřejností administrován v papírové podobě. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků. Navrátilo se jich 77. Kompletně vyplněných a pro výzkum použitelných bylo 67 dotazníků, což činí 67% návratnost.

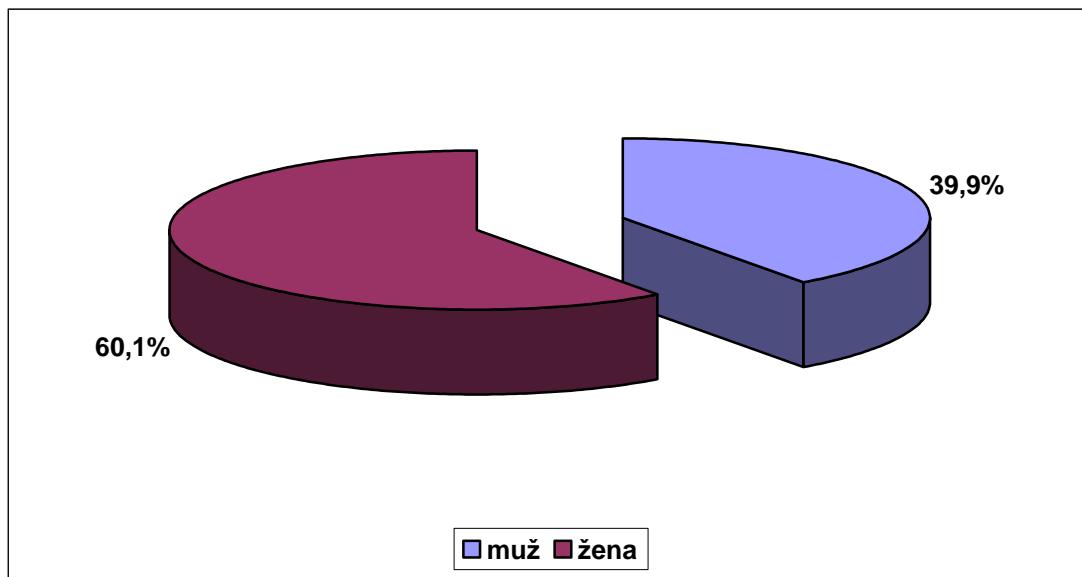
Při sečtení výše zmíněných údajů zjistíme, že z celkového počtu 359 on-line zprostředkovaných nebo osobně administrovaných dotazníků bylo pro účely výzkumu získáno 253 kompletně vyplněných dotazníků, což činí 70% návratnost.

3.4 Zpracování dat

Zpracování získaných dat bylo provedeno tabulkovým procesorem Microsoft Excel.

4. VÝSLEDKY

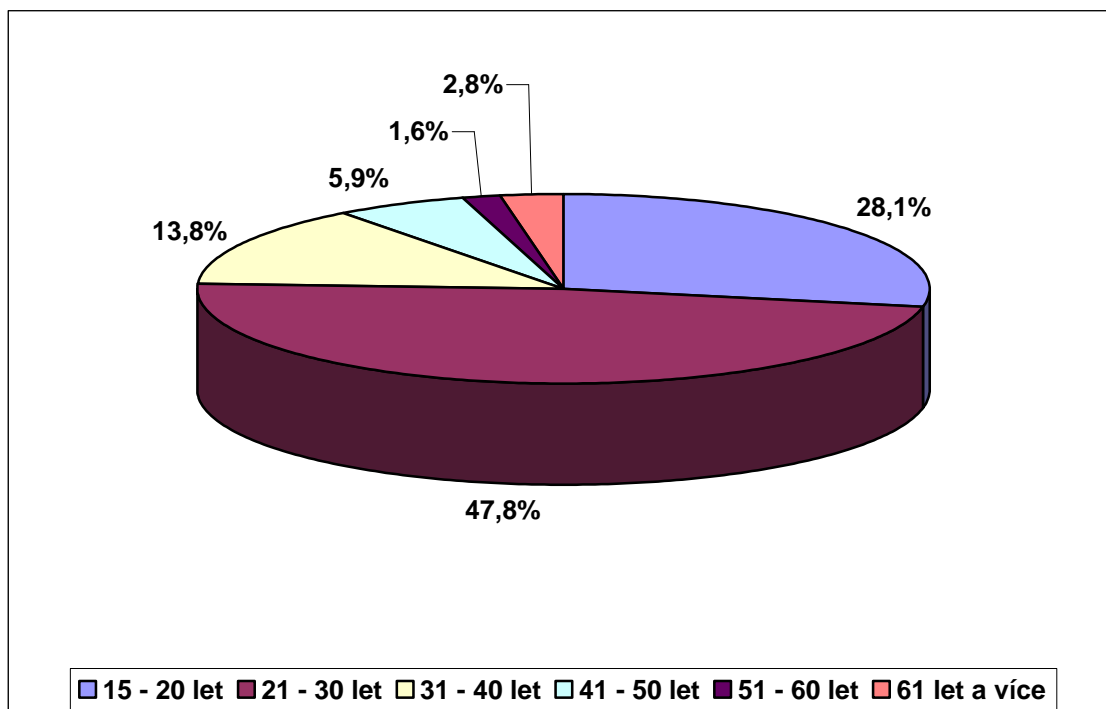
Graf 1 – Pohlaví respondentů v % (k otázce č. 1)

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu 253 (100 %) respondentů bylo 152 (60,1 %) žen a 101 (39,9 %) mužů.

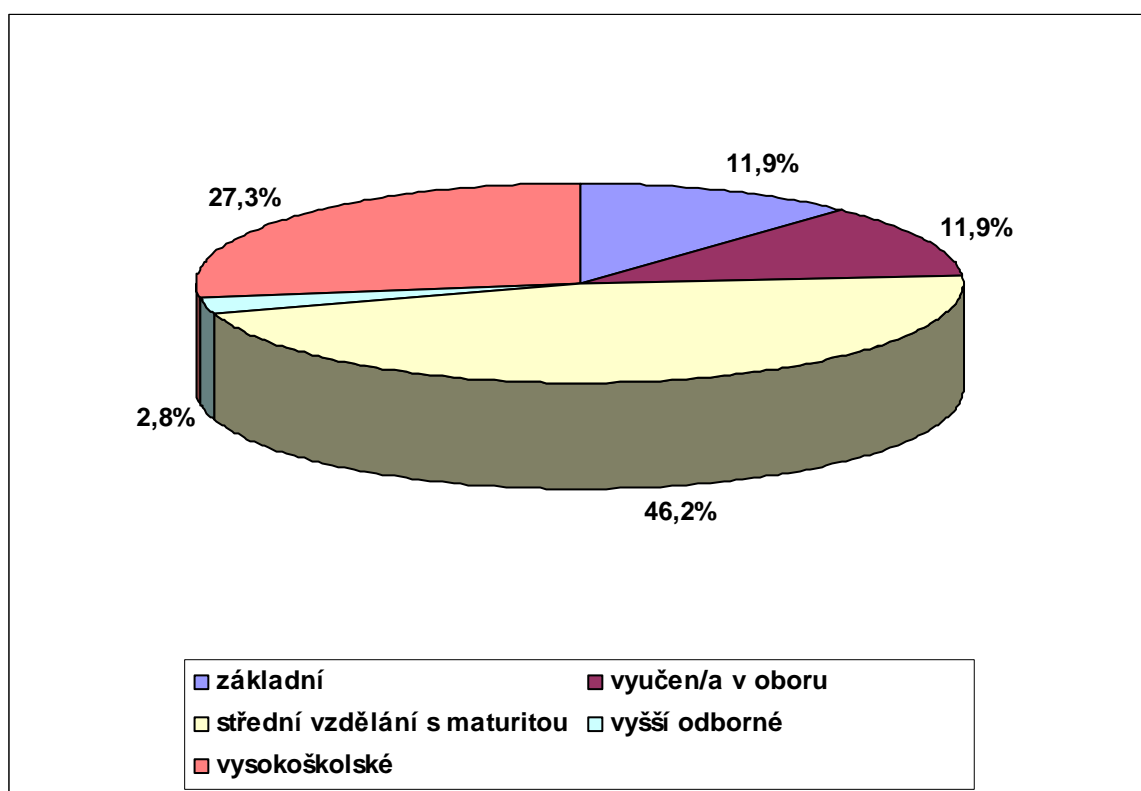
Graf 2 – Věk respondentů v % (k otázce č. 2)

Zdroj: vlastní výzkum

Věkové rozložení respondentů bylo následující: mezi 15 – 20 lety bylo 71 (28,1 %) respondentů, mezi 21 – 30 lety bylo 121 (47,8 %) respondentů a mezi 31 – 40 lety bylo 35 (13,8 %) respondentů. 41 – 50 let bylo 15ti (5,9 %) dotázaným. Do věkové kategorie 51 – 60 let spadali 4 (1,6 %) respondenti. Více než 61 let bylo 7 (2,8 %) dotázaným.

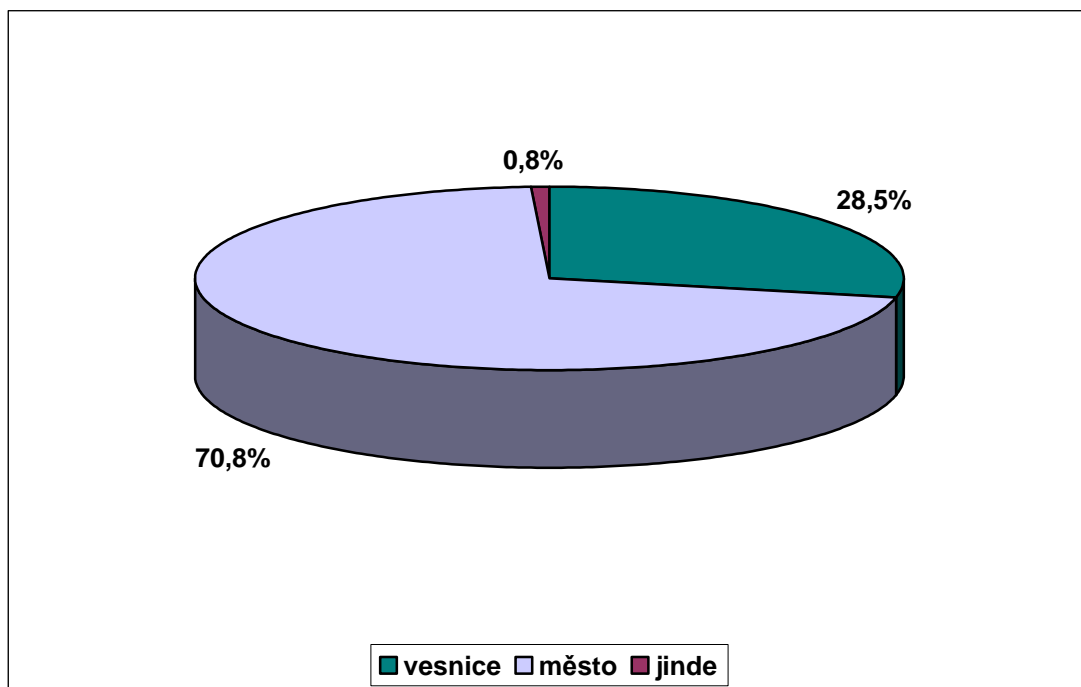
Graf 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů v % (k otázce č. 3)

Zdroj: vlastní výzkum

Z oslovených respondentů uvedlo základní vzdělání 30 (11,9 %) respondentů a vyučení v oboru také 30 (11,9 %) respondentů. Nejvíce oslovených mělo střední vzdělání s maturitou (117; 46,2 %). Ukončené vyšší odborné vzdělání uvedlo 7 (2,8 %) respondentů, ukončené vysokoškolské vzdělání pak 69 (27,3 %) respondentů.

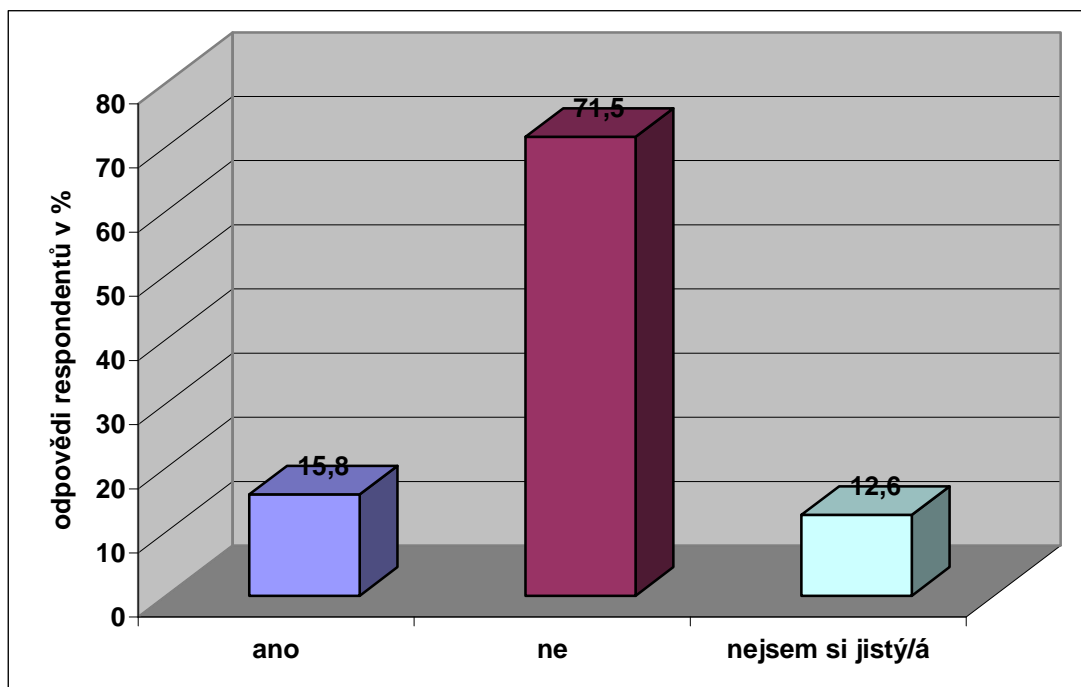
Graf 4 – Bydliště respondentů v % (k otázce č. 4)

Zdroj: vlastní výzkum

Trvalé bydliště ve vesnici uvedlo 72 (28,5 %) respondentů, ve městě pak 179 (70,8 %) respondentů. Možnosti „jinde“ využili 2 (0,8 %) respondenti.

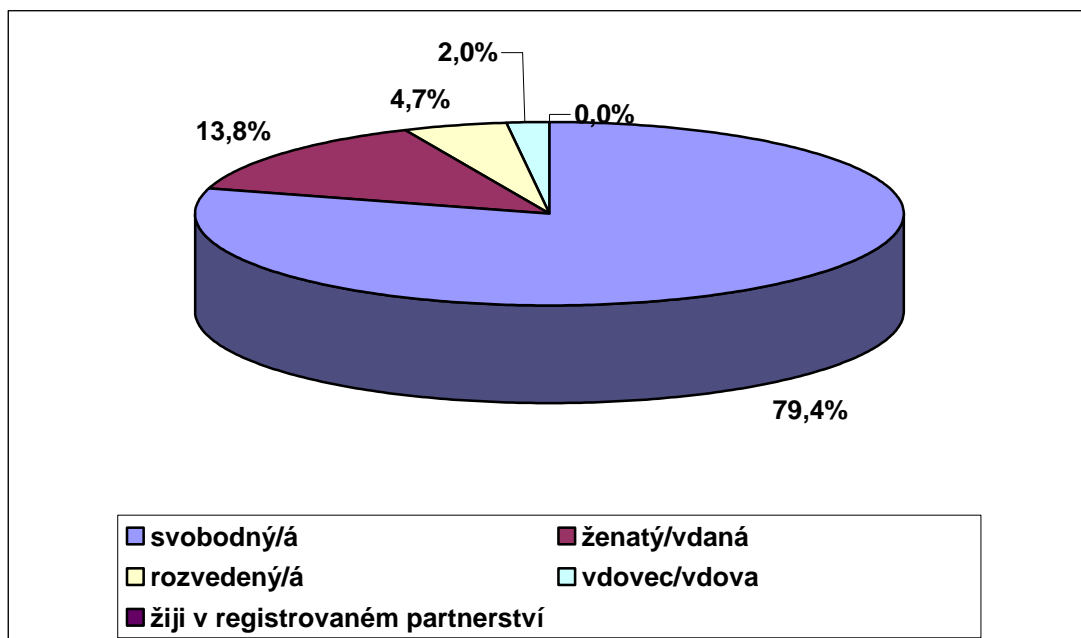
Graf 5 – Vyznání respondentů v % (k otázce č. 5)

Zdroj: vlastní výzkum

40 (15,8 %) dotázaných uvedlo, že je věřících. Jako nevěřící se označilo 181 (71,5 %) dotázaných. Svou odpovědí si nebylo jisto 32 (12,6 %) respondentů.

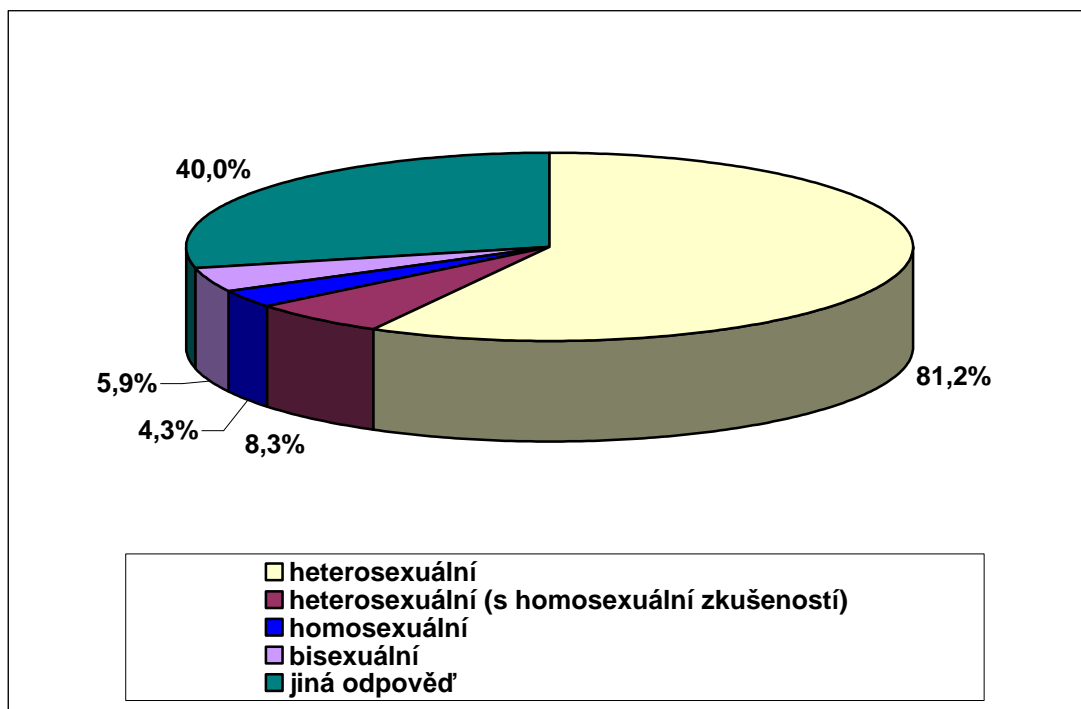
Graf 6 – Rodinný stav respondentů v % (k otázce č. 6)

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu dotázaných bylo 201 (79,4 %) respondentů svobodných, 35 (13,8 %) respondentů ženatých nebo vdaných a 12 (4,7 %) respondentů rozvedených. Možnost d) vdovec/vdova zaškrtnulo 5 (2 %) dotázaných. V registrovaném partnerství nežil žádný z oslovených respondentů.

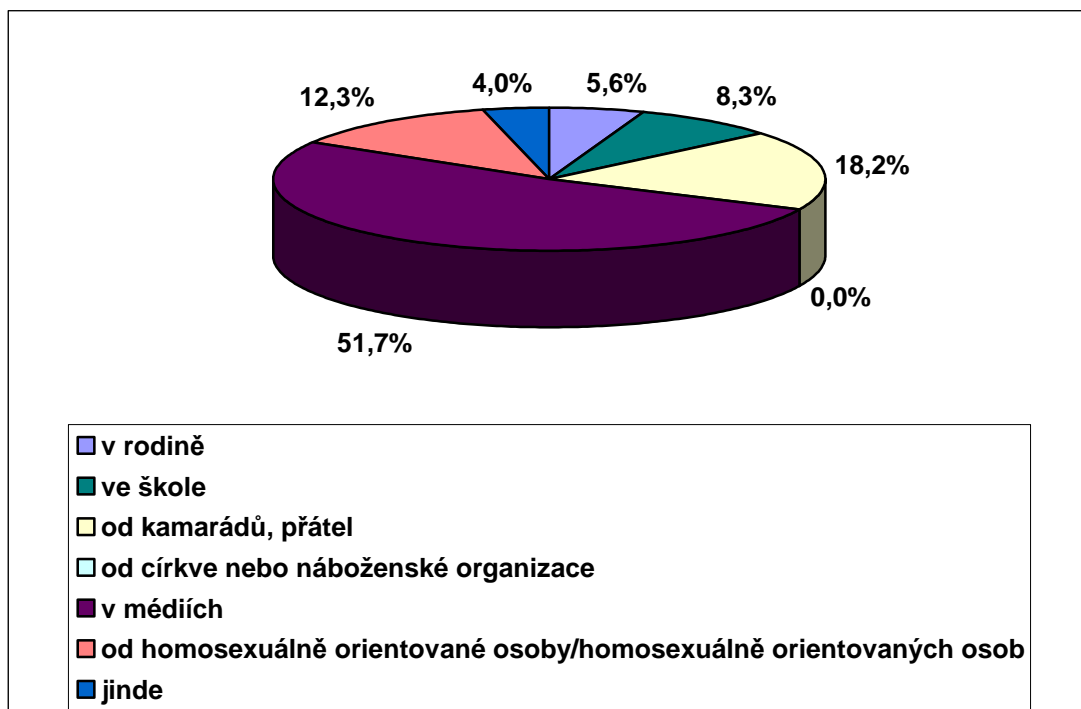
Graf 7 – Sexuální orientace v % (k otázce č. 7)

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu je patrné, že 205 (81,2 %) respondentů se přihlásilo k heterosexuální orientaci. Heterosexuální orientaci s předchozí homosexuální zkušeností přiznalo 21 (8,3 %) dotázaných. Za homosexuální označilo svoji orientaci 11 respondentů (4,3 %), za bisexuální 15 (5,9 %) dotázaných. 1 respondentka (0,4 %) využila možnosti jiné odpovědi a uvedla, že si svou orientací není jistá.

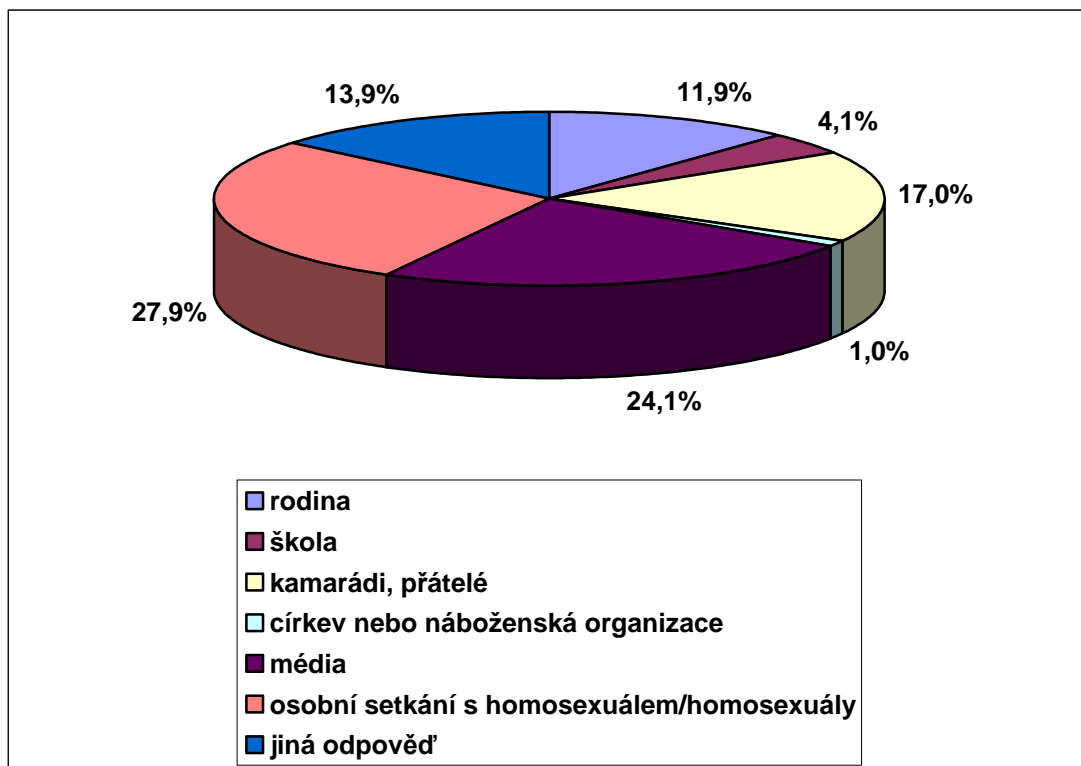
Graf 8 – Zdroje informací o homosexualitě v % (k otázce č. 8)

Zdroj: vlastní výzkum

U otázky č. 8: „Kde jste se dozvěděl/a nejvíce informací o homosexualitě?“ mohli respondenti zaškrtnout více odpovědí, popř. doplnit vlastní odpověď. Z celkového počtu 302 (100 %) zvolených odpovědí uvedlo 17 (5,6 %) respondentů, že největším zdrojem informací o homosexualitě pro ně byla rodina, 25 (8,3 %) respondentů uvedlo školu. 55 (18,2 %) dotázaných zaškrtnulo možnost c) od kamarádů a přátel. Média jako hlavní zdroj informací o homosexualitě uvedla největší část dotázaných (156; 51,7 %). Přímo od homosexuálně orientované osoby nebo homosexuálně orientovaných osob získalo nejvíce informací 37 (12,3 %) respondentů. 12 (4 %) dotázaných zvolilo možnost jiné odpovědi. U této varianty se objevila např. tato doplnění: nevím, kde jsem získal nejvíce informací; nevzpomenu si; odborná literatura; vlastní rozum. Žádný z oslovených respondentů se nedozvěděl nejvíce informací o homosexualitě od církve nebo náboženské organizace.

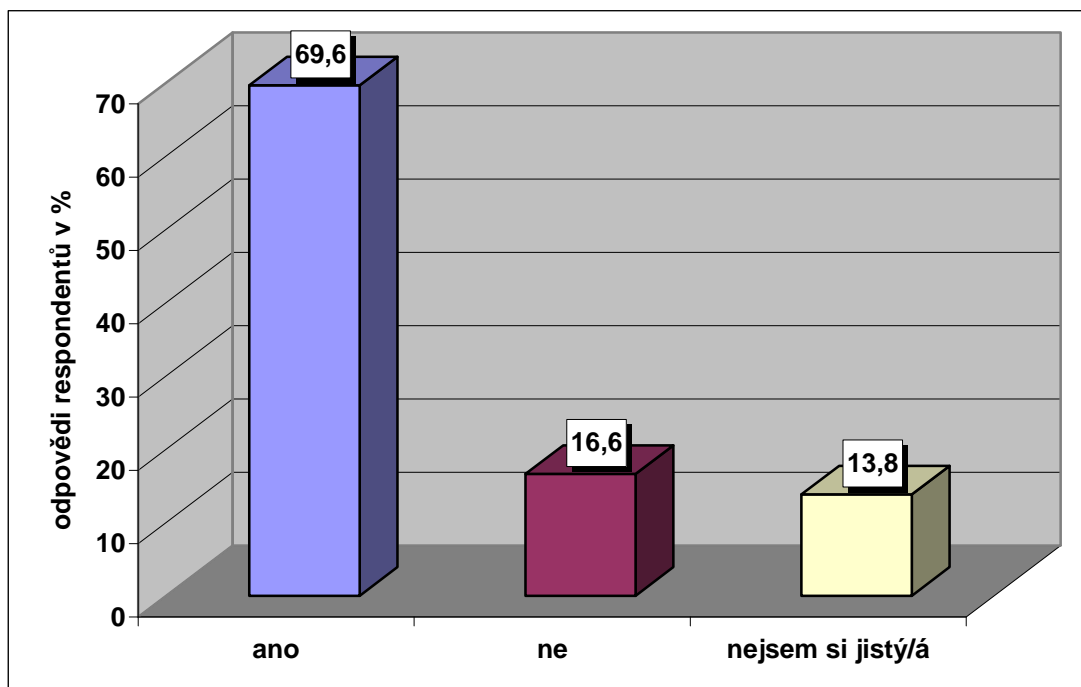
**Graf 9 – Ovlivnění názoru na homosexualitu a homosexuálně orientované osoby v %
(k otázce č. 9)**

Zdroj: vlastní výzkum

Graf znázorňuje 294 (100 %) zaškrtnutých odpovědí respondentů. U otázky č. 9 mohli respondenti zvolit více odpovědí. Graf znázorňuje 294 zaškrtnutých odpovědí (100 %). 35 dotázaných (11,9 %) uvedlo, že nejvíce ovlivnila jejich názor na homosexualitu a homosexuálně orientované osoby rodina. Školu uvedlo 12 (4,1 %) respondentů. 50 (17,0 %) dotázaných se domnívá, že jejich názor nejvíce ovlivnili kamarádi a přátelé, 3 (1,0 %) dotázaní uvedli církev nebo náboženskou organizaci. Média (televize, tisk, rozhlas, internet apod.) zaškrtnulo 71 (24,1 %) respondentů. Nejvíce respondentů (82; 27,9 %) ovlivnilo osobní setkání s homosexuálně orientovanou osobou nebo osobami. 41 (13,9 %) respondentů zvolilo možnost jiné odpovědi. Nejčastěji se v této variantě odpovědi objevovaly tyto možnosti: kombinace všeho uvedeného; já sám; zdravý rozum; sám život; homosexuální orientace, nikdo mě neovlivnil.

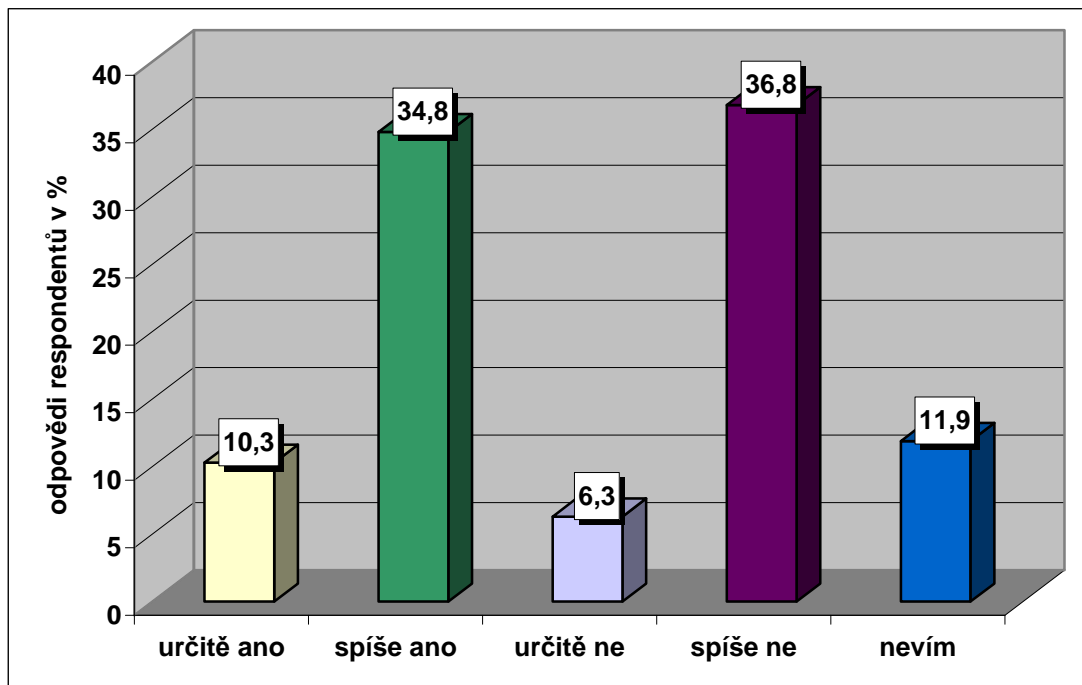
Graf 10 – Osobní znalost homosexuála/homosexuálů

Zdroj: vlastní výzkum

176 (69,6 %) dotázaných osob uvedlo, že zná osobně alespoň jednoho homosexuála, 42 (16,6 %) dotázaných žádného homosexuála osobně nezná. 35 (13,8 %) respondentů si tím není jisto.

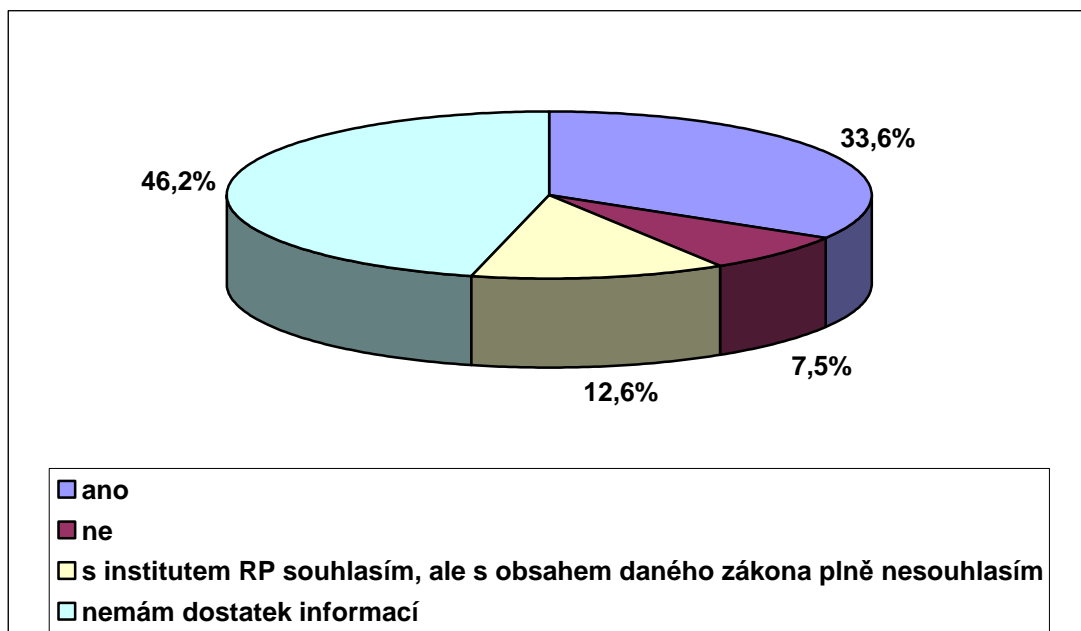
Graf 11 – Názor na diskriminaci homosexuální menšiny v České republice

Zdroj: vlastní výzkum

Ze grafu vyplývá, že 26 (10,3 %) respondentů se domnívá, že je homosexuální menšina v České republice určitě diskriminována. 88 (34,8 %) respondentů si myslí, že u nás spíše diskriminována je. Mnoho dotázaných však zastává názor opačný – 16 (6,3 %) respondentů se vyjádřilo, že u nás homosexuálové určitě diskriminováni nejsou, 93 (36,8 %) dotázaných se domnívá, že u nás k této diskriminaci spíše nedochází. Možnost e) nevím zvolilo 30 (11,9 %) respondentů.

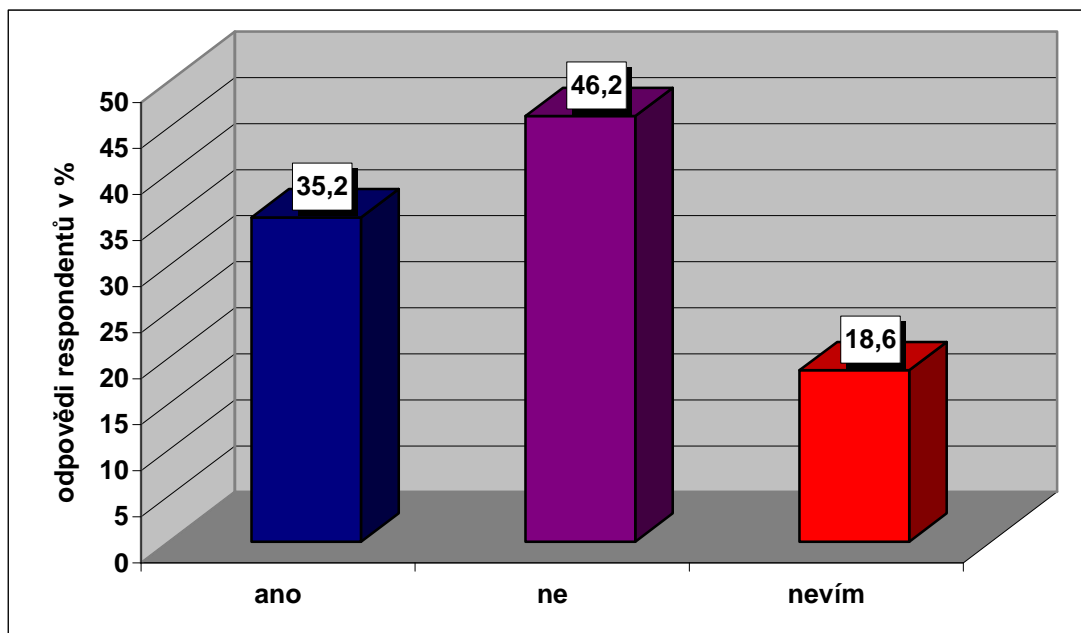
Graf 12 – Souhlas s obsahem zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce č. 12)

Zdroj: vlastní výzkum

S obsahem zákona o registrovaném partnerství souhlasilo 85 (33,6 %) dotázaných osob, 19 (7,5 %) dotázaných s ním nesouhlasilo. 32 (12,6 %) respondentů uvedlo, že s institutem registrovaného partnerství sice souhlasí, ale s obsahem daného zákona plně nesouhlasí. Dostatek informací k zodpovězení této otázky nemělo podle vlastního vyjádření 117 (46,2 %) dotázaných respondentů.

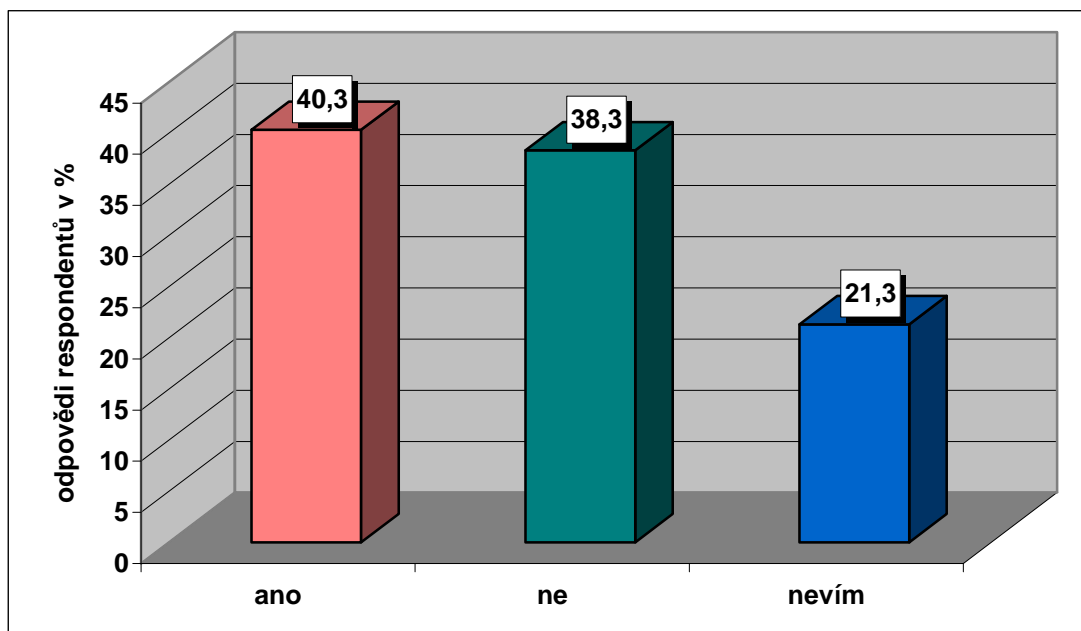
Graf 13 – Názor na negativní ovlivnění dítěte/děti výchovou gay nebo lesbickými páry v % (k otázce č. 13)

Zdroj: vlastní výzkum

89 (35,2 %) respondentů se domnívá, že výchova dítěte/děti gay nebo lesbickými páry může mít negativní vliv na samotné dítě. Opačný názor má 117 (46,2 %) respondentů. Odpověď c) nevím zaškrtnulo 47 (18,6 %) respondentů.

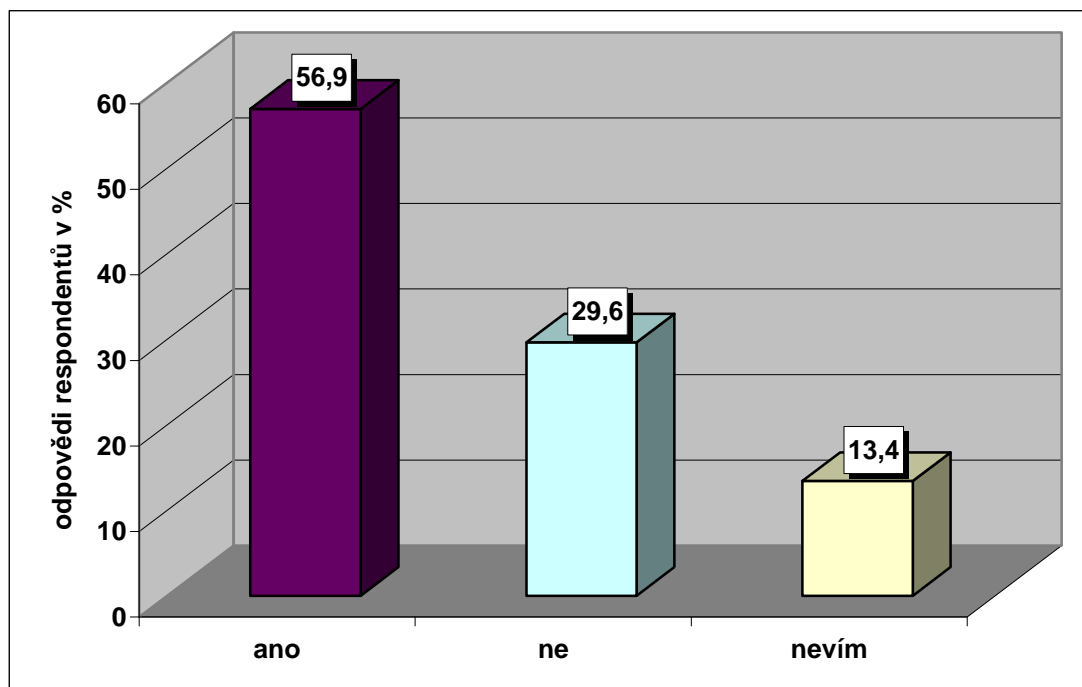
Graf 14 – Souhlas s adopcí dítěte/děti osamělým homosexuálem v % (k otázce č. 14)

Zdroj: vlastní výzkum

S adopcí dítěte/děti samotným homosexuálem by souhlasilo 102 (40,3 %) oslovených respondentů, 97 (38,3 %) respondentů by s touto adopcí nesouhlasilo. 54 (21,3 %) dotázaných konkrétní odpověď nevedlo a využilo možnosti c) nevím.

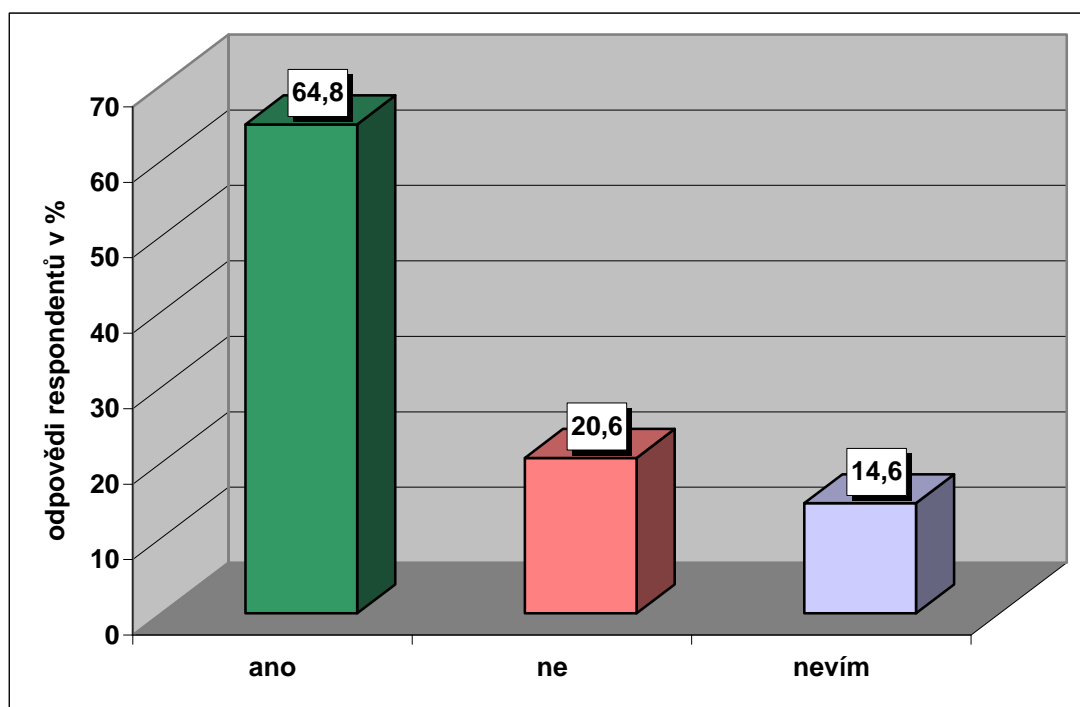
Graf 15 – Souhlas s adopcí dítěte/děti homosexuálním párem v % (k otázce č. 15)

Zdroj: vlastní výzkum

S adopcí dítěte/děti homosexuálním párem by souhlasilo 144 (56,9 %) respondentů, 75 (29,6 %) respondentů by s ní nesouhlasilo. Odpověď c) nevím zaškrtnulo 34 (13,4 %) dotázaných.

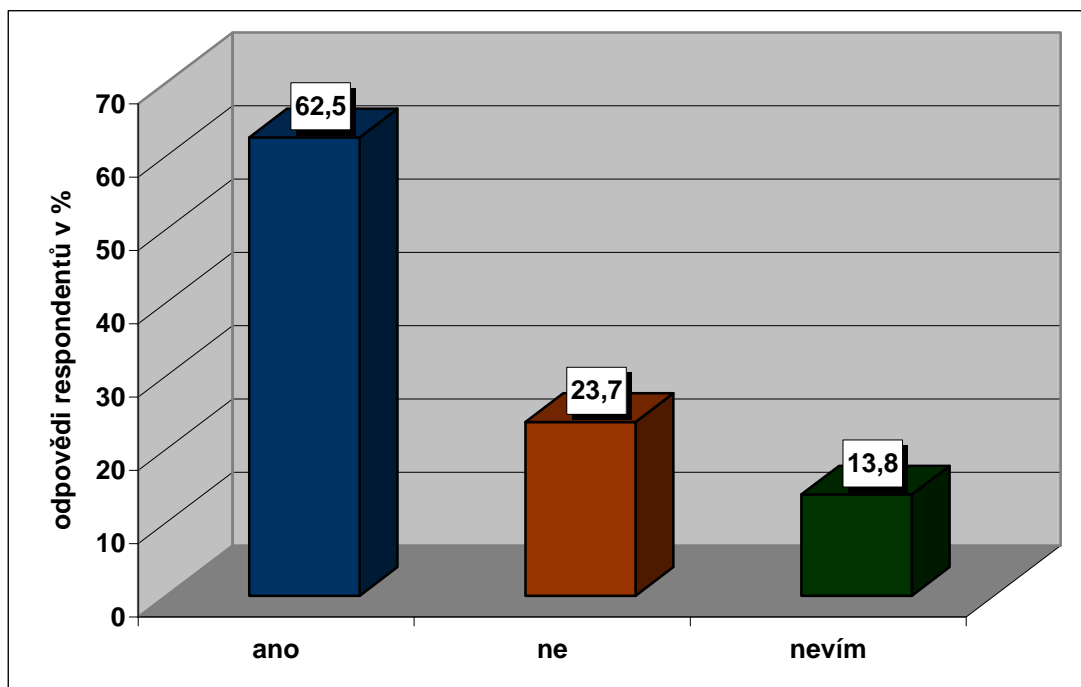
Graf 16 – Souhlas s adopcí dítěte/děti homosexuálním partnerem jedince, který má dítě/děti z předchozího vztahu v % (k otázce č. 16)

Zdroj: vlastní výzkum

164 (64,8 %) respondentů se domnívá, že by měl mít homosexuální partner právo adoptovat dítě/děti svého partnera, který má dítě/děti z předchozího vztahu (např. z manželství nebo partnerství). Opačný názor zastává 52 (20,6 %) respondentů. 37 (14,6 %) dotázaných konkrétní odpověď neví.

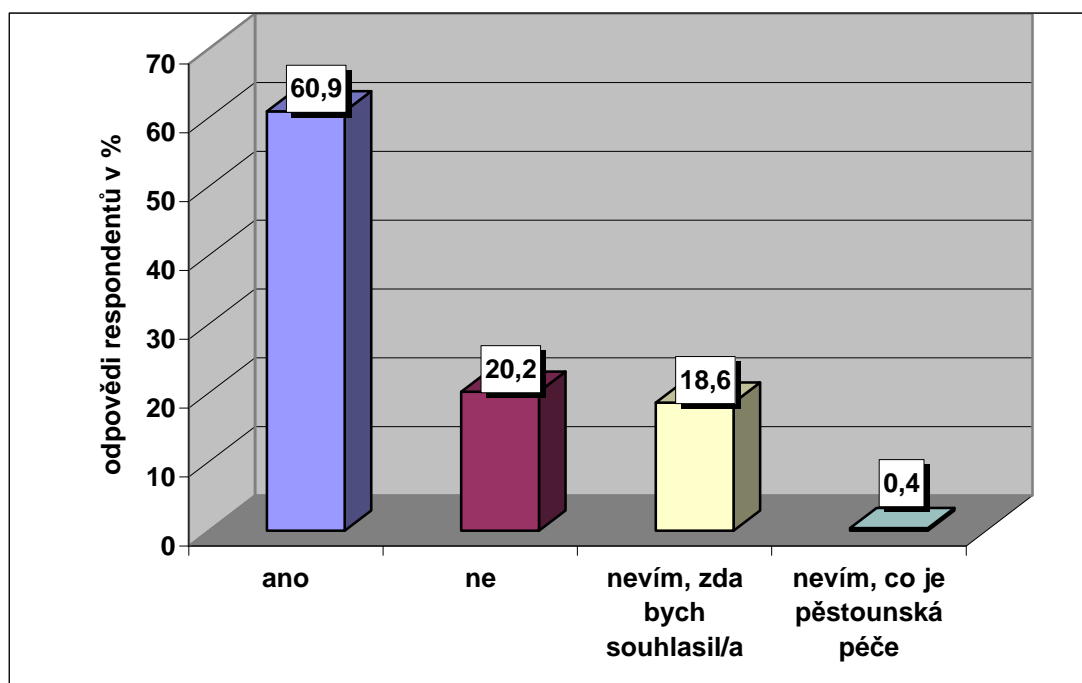
Graf 17 – Souhlas s umělým oplodněním lesbických párů v % (k otázce č. 17)

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu vyplývá, že s umělým oplodněním lesbických párů by souhlasilo 158 (62,5 %) dotázaných. 60 (23,7 %) dotázaných vyjádřilo nesouhlas. 35 (13,8 %) respondentů nevědělo, zda by s tímto umělým oplodněním souhlasilo.

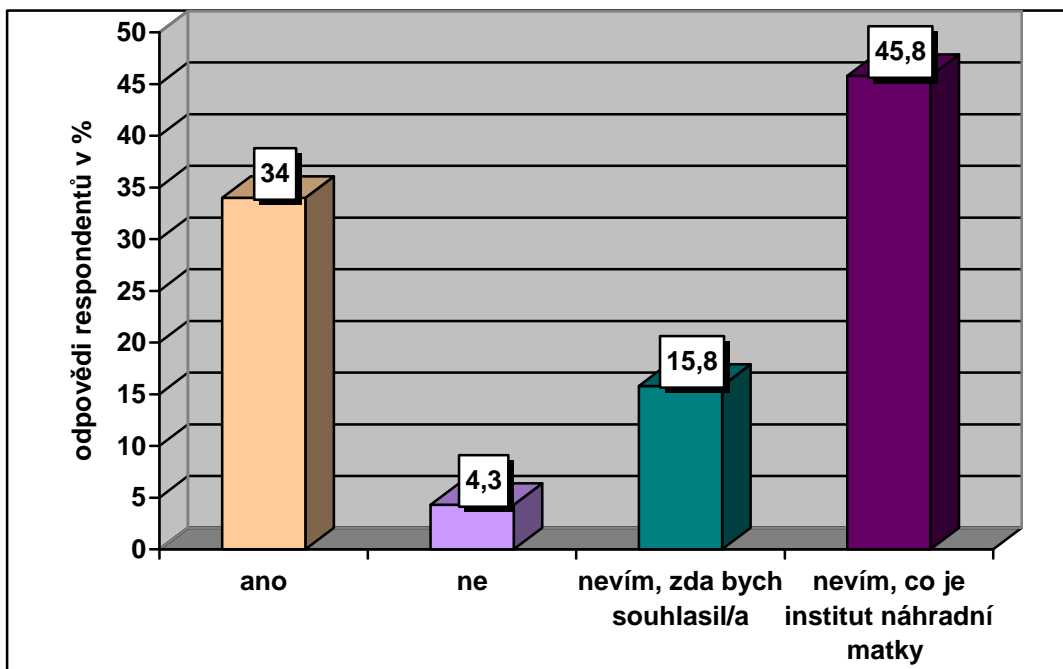
Graf 18 – Souhlas se svěřováním dítěte/děti do pěstounské péče osobám s homosexuální orientací v % (k otázce č. 18)

Zdroj: vlastní výzkum

S pěstounskou péčí vykonávanou homosexuály by souhlasilo 154 (60,9 %) oslovených respondentů. 51 (20,2 %) respondentů by s tím nesouhlasilo. 47 (18,6 %) dotázaných uvedlo, že neví, zda by dítě, příp. děti do pěstounské péče vykonávané homosexuály svěřovali či nikoli. Pouze 1 (0,4 %) respondentka uvedla, že neví, co je pěstounská péče.

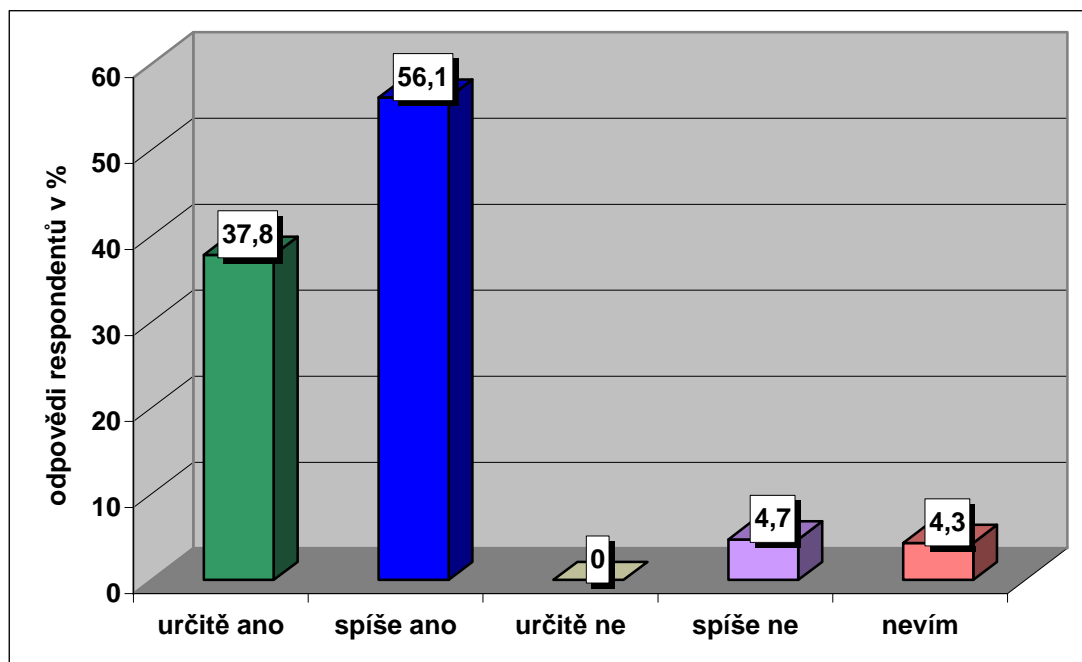
Graf 19 – Souhlas s uzákoněním institutu náhradní matky v % (k otázce č. 19)

Zdroj: vlastní výzkum

Kladný postoj k uzákonění institutu náhradní matky vyjádřilo 86 (34,0 %) respondentů. Záporný postoj vyjádřilo 11 (4,3 %) respondentů. 40 (15,8 %) dotázaných nebylo rozhodnuto, tj. nevědělo, zda by s uzákoněním tohoto institutu souhlasilo. 116 (45,8 %) dotázaných nevědělo, co je institut náhradní matky.

Graf 20 – Vnímání tolerance vlastní osoby v % (k otázce č. 20)

Zdroj: vlastní výzkum

88 (34,8 %) respondentů se domnívá, že jsou určitě tolerantními lidmi. Za spíše tolerantního člověka se považuje 142 (56,1 %) respondentů. 12 (4,7 %) dotázaných uvedlo, že jsou spíše netolerantní. Odpověď e) nevím využilo 11 (4,3 %) respondentů. Nikdo z dotázaných nezaškrtl možnost c) určitě ne.

5. DISKUZE

Názory a postoje veřejnosti k homosexuálně orientovaným osobám a k jejich partnerskému životu prošly v posledních dvou desetiletích významnými změnami. Homosexualita již není považována za sexuální deviaci a stále více evropských kultur umožňuje zformalizování svazků stejnopohlavních párů. V některých členských státech Evropské unie se dokonce gayové a lesby mohou legálně stát rodiči. I přesto však lidé s opačnou orientací čelí v řadě členských států Evropské unie nerovnému zacházení.

Postoje české veřejnosti k sexuálním menšinám vcelku pravidelně mapují přední české instituce, které se zabývají výzkumem veřejného mínění. Trendy ukazují jednoznačný posun směrem k liberalizaci v průběhu 90. let, zhruba od přelomu tisíciletí však dochází ke zpomalení vývoje a u některých otázek dokonce k poklesu liberálních postojů (54). Hlavním cílem méj diplomové práce bylo proto zjistit postoj široké veřejnosti k registrovanému partnerství homosexuálů v ČR. Dílčím cílem bylo zmapovat postoj široké veřejnosti k adopci dítěte samotným homosexuálem a její postoj ke společné adopci dítěte homosexuálním párem v ČR. Cílem práce bylo rovněž zjistit, zda česká veřejnost toleruje adopci dítěte homosexuálního partnera či umělé oplodnění lesbických párů.

V provedeném výzkumu byla pro sběr dat použita metoda dotazování, technika dotazníku. Dotazník byl anonymní a obsahoval 20 otázek. Úvodních 7 otázek mělo identifikační charakter. Po nich následovaly otázky spíše informačního charakteru (kde se respondent dozvěděl nejvíce informací o homosexualitě, kdo nejvíce ovlivnil jeho názor na homosexualitu a homosexuálně orientované osoby, zda osobně zná nějakého homosexuála apod.). Otázky 12, 13, 14, 15, 16, 17 byly zaměřeny na potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz. Otázky 18 a 19 zjišťovaly názory respondentů na další způsoby, kterými se gay a lesbické páry mohou stát rodiči - na pěstounskou péči vykonávanou homosexuálně orientovanými lidmi a institut náhradní matky. Otázka 20 zjišťovala, jak respondent vnímá tolerantnost vlastní osoby.

V případě, že na položenou otázku odpovědělo více než 50 % respondentů kladně nebo záporně, byla stanovená hypotéza považována za potvrzenou nebo vyvrácenou.

Z celkového počtu 253 respondentů bylo 60,1 % žen a 39,9 % mužů. Jak uvádí **Pechová**, pohlaví respondentů se v euroamerické civilizaci považuje za jeden ze základních faktorů, který ovlivňuje postoje k homosexualitě (49). Podle **Weisse** a **Zvěřiny** převládá u obou pohlaví stále spíše medicinizující pohled na homosexualitu. V postoji k ní jsou liberálnější ženy (81).

Kaňka a **Scheansová** zmiňují, že homosexualita je jednou z vývojových variant hypotalamu a bylo by tedy nepřesné chápat ji jako duševní poruchu nebo patologický stav. Nyní je v civilizované části planety vyškrtuta ze všech seznamů sexuálních deviací a je chápána jako jedna ze sexuálních alternativ (34).

Podle **Centra pro výzkum veřejného mínění** se odlišnosti v názorech na homosexualitu a jednotlivá práva homosexuálů projevují zejména v souvislosti s věkem (9). V provedeném průzkumu bylo 89,7 % respondentů mladších 40 let. Mladší věkové rozložení respondentů bylo podle mého názoru způsobeno zejména tím, že podstatná část dat byla získána prostřednictvím dotazníku zveřejněného na internetovém serveru. Lze předpokládat, že svět nových informačních technologií je stále bližší spíše mladší generaci.

V souvislosti s faktorem věku **Pechová** uvádí, že obecně jsou k homosexualitě tolerantnější lidé mladší než starší, avšak s jednou zásadní výjimkou. Lidé mladší dvaceti let jsou méně tolerantní než lidé ve věkové skupině mezi dvaceti a třiceti lety. Celkový rozdíl mezi postoji mladších a starších osob lze vysvětlit náhlou změnou v informovanosti o homosexualitě, ke které došlo v posledních desetiletích. Naproti tomu, méně tolerantní postoje osob mladších dvaceti let lze interpretovat jako důsledek jejich nejistoty v oblasti vlastní sexuální orientace a s tím souvisejícím ostřejším vymezování vlastní identity (49). S tím korespondují výsledky výzkumu Člověka v tísní nazvaném *Rovnost je cool* z podzimu 2007, kde se polovina z 1 650 dotázaných středoškoláků přiznala, že nemá ráda homosexuály (konkrétně 72 % chlapců a 24 % dívek) (67).

Do dotazníku byla záměrně zařazena otázka týkající se nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Jak totiž zmiňuje **Kaňka**, vzdělanější lidé častěji akceptují homosexualitu jako variantu lidského chování nebo neškodnou odchylku. Faktor

vzdělání hraje významnější úlohu u mužské části populace (33). **Janošová** ve své knize *Homosexualita v názorech současné společnosti* píše, že na základní znalosti o homosexualitě a rozhodování o některých otázkách nemá další vzdělání (od SŠ výše) podstatný vliv (31). V uskutečněném výzkumu uvedlo minimálně střední vzdělání s maturitou nebo vzdělání vyšší (vyšší odborné, vysokoškolské) 76,3 % dotázaných.

Postoje k homosexualitě ovlivňuje v menší míře i velikost místa bydliště. Obecně jsou k homosexualitě tolerantnější lidé z velkých měst než lidé z malých obcí (49). Většina, 70,8 % oslovených respondentů uvedla trvalé bydliště ve městě. 28,5 % respondentů má trvalé bydliště ve vesnici. Jiné bydliště má 0,8 % respondentů.

Atribut víry a atribut příslušnosti k církvi je podle **Janošové** jedním z hlavních činitelů ovlivňujících postoje k problematice homosexuality (31). Za věřící se v provedeném výzkumu označilo pouze 15,8 % respondentů. Většina respondentů (70,5 %) uvedla, že je nevěřící. Svou odpověď si nebylo jisto 12,6 % respondentů.

Podle informací **Českého statistického úřadu** se v roce 2001 přihlásilo k náboženskému vyznání téměř 3,3 milionu obyvatel, což byla zhruba jedna třetina z celkového počtu obyvatel. Největší část věřících se přihlásila k Římskokatolické církvi (10).

Otázka homosexuality je v náboženských společnostech v současnosti poměrně aktuálním tématem. V řadách církví se o ní živě debatuje, což má na věřící znatelný vliv. V názorech věřících a nevěřících se tak u některých otázek mohou nalézt podstatné rozdíly (31). **Kaňka** zmiňuje, že u věřících respondentů se zvyrazňují rozdíly mezi pohlavími. Věřící muži vyjadřují spíše represivní postoje, tedy žádají trestnost nebo se obávají nevhodného vlivu na mládež, zatímco věřící ženy mají tendenci homosexualitu medicinizovat (33).

Jak uvádí **Smith** ve své knize *Hnutí homosexuálů: Boj za lidská práva nebo propaganda?*, představa, že všichni křesťané neschvalují homosexuální jednání, je dosti mylná. Ve skutečnosti mnoho z nich hnutí za rovnocennost odlišné sexuální orientace plně podporuje, ačkoliv na otázku, zda je homosexuální chování v souladu s Boží vůlí, by odpověděli „ne“ (64).

Helminiak ve své knize Co vlastně říká Bible o homosexualitě? zmiňuje, že by dnes bylo ostudné, kdyby nějaká učená osoba odsuzovala homosexualitu pomocí Bible. Význam relevantních textů je totiž natolik sporný, že při vši poctivosti a důstojnosti je nikdo takto použít nemůže (21).

Rodinný stav respondentů je zobrazen v grafu č. 6. 79,4 % respondentů bylo svobodných, 13,8 % respondentů ženatých nebo vdaných a 4,7 % respondentů rozvedených. Vdovcem nebo vdovou byla 2 % dotázaných. K registrovanému partnerství se nepřihlásil žádný z dotázaných respondentů.

Jak zmiňuje **Procházka**, většina populace je orientována heterosexuálně (55). Také v proběhlém výzkumu se 81,2 % respondentů přihlásilo k heterosexuální orientaci.

Výskyt homosexuálně orientovaných osob v populaci je zpravidla udáván od 2 % do 10 %, nejčastěji jsou pak uváděna 4 % (33). S těmito údaji koresponduje i výsledek provedeného výzkumu, kde se k homosexuální orientaci přihlásilo 4,3 % dotázaných.

Bisexuální orientaci udalo 5,9 % dotázaných. **Procházka** ji definuje jako „přibližně vyrovnanou erotickou a citovou náklonnost k osobám obou pohlaví“ (55). Mezi sexuology však existuje spor o to, zda tvoří celoživotně bisexuálně zaměřené osoby samostatnou skupinu, nebo zda se jedná o zanedbatelné výjimky (54). Čeští sexuologové **Brzek** a **Pondělíčková-Mašlová** vyslovili na základě svých klinických zkušeností přesvědčení, že takových případů je velice málo. I bisexuálně cítící lidé totiž obvykle nejsou v jednom období přitahováni oběma pohlavími. Stejně jako někteří zahraniční autoři pak poukazují na to, že bisexualita obvykle bývá pouze přechodnou fází, která je po čase vystřídána příklonem k heterosexuální nebo homosexuální orientaci (6).

Jak uvádí **Kaňka**, podle průzkumů bylo zjištěno, že za bisexuální se často veřejně označují ty osoby, jež mají strach ze společenského odsouzení a odvržení, pokud by se přiznaly k tomu, že jsou homosexuální. Mnozí homofobní heterosexuálové mají tendence diskriminovat homosexuály, ale k bisexuálům přihlížejí např. jako k homosexuálům, kteří se mění na heterosexuály a jejich postoje nejsou tak diskriminační (33).

U otázky č. 8: „Kde jste se dozvěděl/a nejvíce informací o homosexualitě?“ mohli respondenti zaškrtnout více odpovědí, případně doplnit vlastní odpověď. I v této otázce se projevil stále větší vliv médií na českou veřejnost. Jako hlavní pramen informací o homosexualitě je označilo 51,7 % dotázaných. Poměrně malá část respondentů uvedla jako největší zdroj informací o homosexualitě rodinu nebo školu. Kamarády a přátele uvedlo 18,2 % dotázaných, homosexuálně orientovanou osobu nebo osoby 12,3 % dotázaných. I přesto, že je v církvích a náboženských společnostech homosexualita často diskutovaným tématem, jako hlavní zdroj informací je neoznačil žádný respondent. Pouze malá část dotázaných pak zvolila možnost jiné odpovědi, kde se objevily např. tyto možnosti: nevím, kde jsem získal nejvíce informací; nevzpomenu si; odborná literatura; vlastní rozum.

U uvedených odpovědí mě velice překvapil poměrně nízký počet respondentů, kteří uvedli jako hlavní zdroj informací o homosexualitě rodinu nebo školu. Ty mají nepochybně na dítě i dospívajícího důležitý vliv a formují jeho osobnost i pohled na svět. Domnívám se proto, že ani problematika homosexuality by zde neměla být tématem tabuizovaným.

V dnešní uspěchané době mají někteří rodiče na výchovu dětí stále méně času, a tím jsou na školu kladeny stále větší nároky. Jak uvádí **Kaňka** a **Scheansová**, již v dětském věku si většina homosexuálně orientovaných lidí začíná uvědomovat, že se v něčem od ostatních liší. Právě učitel tak může být člověkem, kterému se dítě se svými obavami svěří. Proto by i on měl být připraven hovořit s dítětem na tak citlivé téma, jakým je právě homosexualita (34).

Otázka č. 9 zkoumala, kdo nejvíce ovlivnil názor respondentů na homosexualitu a homosexuálně orientované osoby. Nejméně dotázaných ovlivnila církev nebo náboženská organizace a škola. Naproti tomu nejvíce dotázaných ovlivnila média a osobní setkání s homosexuálně orientovanou osobou nebo osobami. Ostatní odpovědi byly poměrně vyrovnané. 13,9 % dotázaných zvolilo možnost jiné odpovědi a uvedlo své vlastní stanovisko. Nejčastěji se v této variantě odpovědi objevovaly tyto možnosti: kombinace všeho uvedeného; já sám; zdravý rozum; sám život; homosexuální orientace, nikdo mě neovlivnil.

Jak tvrdí **Janošová**, s homosexualitou se setkáváme téměř všichni, a to zejména ve velkých městech (**31**). Také 69,6 % dotázaných respondentů v provedeném výzkumu uvedlo, že zná osobně alespoň jednoho homosexuála.

Z výsledků projektu Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění **Centra pro výzkum veřejného mínění** vyplývá, že se objevují rozdíly v názorech na některá práva homosexuálních mužů a žen (např. právo na registrované partnerství a adopci dětí) také podle osobní zkušenosti s gayi nebo lesbičkami. Lidé, kteří deklarují, že nějakého gaye nebo lesbu znají, u některých práv mnohem častěji souhlasí, aby je homosexuální lidé měli a u nesouhlasných postojů nejsou natolik rozhodní (**8**).

Na základě rozsáhlé studie Agentury EU pro základní lidská práva (Fundamentals Rights Agency) bylo zjištěno, že lidé s homosexuální orientací čelí v řadě členských států Evropské unie (včetně České republiky) nerovnému zacházení (**24**). Také v provedeném průzkumu se 10,3 % respondentů domnívá, že homosexuální menšina je v ČR určitě diskriminována. 34,8 % si myslí, že u nás homosexuálové spíše diskriminováni jsou. Velká část dotázaných respondentů vnímá tuto problematiku jinak. 6,3 % respondentů odpovědělo, že u nás homosexuálové určitě diskriminováni nejsou. Největší část dotázaných (36,8 %) si myslí, že u nás k diskriminaci spíše nedochází. 11,9 % respondentů zvolilo možnost „nevím“.

Podle **Janošové** se jednotlivé generace vlivem sociálněpolitických změn významně liší v míře homofobie. Ta je v současné době nesrovnatelně vyšší u lidí středního a staršího věku než u příslušníků mladších generací, jejichž názor se vesměs vyvíjel až v posledním desetiletí, kdy se o problému hovoří otevřeněji (**31**).

Otázky 12, 13, 14, 15, 16 a 17 byly zaměřeny na potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.

Otázka 12 se zaměřovala na to, zda respondenti souhlasí s obsahem zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, v platném znění či nikoliv. Registrované partnerství je v českém právním prostředí zcela novým institutem. Přestože se o něm hodně mluví, mnoho lidí stále neví, jak vzniká, zaniká, kdo do něj může vstoupit či jaké právní důsledky z něho vyplývají (**70**). To potvrdily i výsledky výzkumu. V něm

největší počet respondentů (46,2 %) odpověděl, že pro vyjádření souhlasu nebo nesouhlasu s obsahem zákona o registrovaném partnerství nemá dostatek informací. Souhlas s obsahem daného zákona vyjádřilo 33,6 % dotázaných, nesouhlas pak 7,5 % dotázaných. 12,6 % respondentů uvedlo, že s institutem registrovaného partnerství sice souhlasí, ale s obsahem daného zákona plně ne. Domnívám se, že v případě podobného výzkumu by bylo přínosné v budoucnu ponechat u této (nebo podobné) odpovědi prostor pro vlastní vyjádření respondenta. Myslím si, že by bylo vhodné, aby dotázaný uvedl, s čím konkrétně v obsahu daného zákona nesouhlasí. Zda se domnívá, že jsou homosexuálové obsahem daného zákona nějakým způsobem diskriminováni a souhlasil by s jeho změnou ve prospěch homosexuálů, nebo je jeho názor spíše opačný.

Jelikož je faktor pohlaví jedním ze základních faktorů ovlivňujících postoj k homosexualitě, rozhodla jsem se výsledky otázky 12 a dalších vybraných otázek porovnat právě z tohoto hlediska. Při porovnání výsledků u otázky 12 z hlediska pohlaví jsem našla významnější rozdíly pouze u vyjádření nesouhlasu s obsahem zákona o registrovaném partnerství. Zde se opět projevil liberálnější přístup žen. Nesouhlas s obsahem daného zákona zde vyjádřilo pouze 2 % žen, zatímco u mužů to bylo procento vyšší – 15,8 %. Další odpovědi se již výrazněji nelišily - souhlas s obsahem zákona vyjádřilo 34,9 % žen a 31,6 % mužů, souhlas s institutem registrovaného partnerství, ale nesouhlas s obsahem daného zákona pak vyjádřilo 13,8 % žen a 10,9 % mužů. Nedostatek informací pocítuje 49,3 % žen a 41,6 % mužů. **Na základě těchto výsledků nebyla potvrzena hlavní hypotéza (respondenti tolerují registrované partnerství).**

Jak zmiňuje **Štěpánková**, existuje řada způsobů, jak mohou gayové a lesby naplnit svoji touhu po dětech. České právo však gay a lesbické rodičovství zatím až na výjimky neupravuje. Gayové a lesbičky jsou postaveni na roveň heterosexuálům v oblasti rodičovství a výchovy dětí jen tehdy, jde-li o právní vztahy k jejich biologickým dětem. Rozhodnou-li se však mít děti až poté, co si přiznají svojí sexuální orientaci a rozhodnou se žít ve stejnopohlavním vztahu, české právo jim na rozdíl od řady jiných zemí Evropské unie přístup k rodičovství upírá **(69)**.

Zkoumáním dětí vychovávaných gayi a lesbami či stejnopohlavními páry se ve světě v posledních desetiletích zabývalo mnoho výzkumných studií (54). Otázka 13 proto zjišťovala názor respondentů na problematiku výchovy dětí homosexuálními páry. Respondenti měli odpovědět, zda výchova dětí homosexuálními páry může mít podle jejich názoru na samotné děti negativní vliv. 46,2 % respondentů se domnívá, že výchova gay nebo lesbickými páry na děti negativní vliv nemá. Ani žádný z relevantních výzkumů nezjistil, že by děti homosexuálních rodičů měly nějaké větší problémy v oblasti formování sexuální a pohlavní identity, ani v žádné další oblasti psychického vývoje. Naproti tomu mezi řadou laiků i některých odborníků panuje přesvědčení, že výchova dětí homosexuálními rodiči v daných oblastech určité problémy přináší (54). S tím korespondují i výsledky provedeného výzkumu, kde se podobně vyjádřilo 35,2 % dotázaných. Jak zmiňuje Štěpánková, odpůrci přítomnosti dětí v gay a lesbických rodinách nejčastěji vycházejí z předsudků, neznalosti či jejich konzervativního smýšlení založeného na představě tradiční rodiny, kterou tvoří otec, matka a děti. Stále se tak objevují názory, že když homosexuální páry nemohou mít děti „přirozenou cestou“, nejsou tyto rodiny ani vhodným prostředím pro jejich výchovu (69).

V souvislosti s výše uvedeným poukazuje Pechová na to, že i když není sexuální orientace rodičů sama o sobě faktorem, který by ovlivňoval schopnost vytvořit příznivé prostředí pro vývoj dětí, nemohou homosexuální rodiče i přes svou nejlepší snahu plně ochránit svoje děti před vlivem stigmatizace a diskriminace (51).

Porovnáme-li odpovědi na otázku 13 z hlediska pohlaví, zjistíme, že negativní vliv výchovy homosexuálními páry na samotné dítě spatřují spíše muži (muži – 44,6 %; ženy - 28,9 %). 53,9 % žen se domnívá, že výchova dítěte/dětí gay nebo lesbickými páry na samotné dítě negativní vliv nemá, zatímco tento názor sdílí podstatně méně mužů – 34,7 %. Na tuto otázku nemá ujasněnou odpověď 17,1 % žen a 20,8 % mužů.

U rodičovských práv, adopcí, výchovy dětí a reprodukčních práv je odlišné zacházení s homosexuálními lidmi pravděpodobně nejcitelnější. Lze říci, že rodičovství, vychovávání dětí a rodina zůstávají oblastí, kde stále přežívá poměrně velké množství pověr a předsudků o tom, co je „normální“ a „nejlepší“ pro děti (54). Proto byla otázka 14 zaměřena na zjištění názorů respondentů na adopci dítěte nebo dětí samotným gayem

nebo lesbou. Při srovnání výsledků jsou patrné rozdílné názory české veřejnosti. Souhlasný postoj zaujalo 40,3 % respondentů, zatímco nesouhlasný postoj zaujal téměř stejný počet respondentů - 38,3 %. Zbylá část respondentů nemá na tuto problematiku ujasněný názor a odpověděla, že neví.

Komparací uvedených výsledků z hlediska pohlaví zjistíme, že v této otázce zaujímají o něco shovívavější přístup muži. S adoptí dítěte nebo dětí samotným homosexuálem by totiž souhlasilo 44,6 % mužů a 43,4 % žen. Nesouhlasilo by s ní 41,6 % mužů a 44,7 % žen.

Z uvedených výsledků vyplývá, že v žádné odpovědi nepřekročil počet respondentů 50 %. Hypotéza 1 (respondenti netolerují adopti dítěte samotným homosexuálem) tedy nebyla potvrzena.

V České republice je umožněna společná adopce pouze manželům, zatímco v některých státech EU je adopce homosexuálními páry celkem běžná (18). V otázce 15 mohli respondenti vyjádřit svůj názor k adopti dětí homosexuálními páry. 56,9 % dotázaných by s touto adoptí souhlasilo, 28,9 % dotázaných by s ní nesouhlasilo. Zbývající část respondentů nemá v této oblasti ujasněný názor.

Pokud porovnáme uvedené výsledky z hlediska pohlaví respondentů, zjistíme, že v této problematice zaujaly tolerantnější přístup ženy. S adoptí dětí homosexuálními páry by totiž souhlasilo 65,1 % žen a nesouhlasilo by 20,4 % žen. Muži u této otázky zaujímají méně liberální přístup – souhlasilo by 44,6 % mužů, nesouhlasilo pak 41,6 % mužů.

Na základě odpovědí respondentů na otázku 15 bylo zjištěno, že více než 50 % respondentů společnou adopti dítěte homosexuálním párem toleruje. Hypotéza 2 tak byla provedeným výzkumem vyvrácena.

Komparací výsledků otázek 14 a 15 zjistíme, že česká veřejnost je benevolentnější spíše k adoptím dětí homosexuálními páry než k adoptím dětí osamělými homosexuály. Jak je uvedeno v Analýze situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, při srovnávání dětí vychovávaných jedním homosexuálním rodičem a dětí vychovávaných stejnopohlavním párem se prokázalo, že pro děti je obecně lepší, když jsou vychovávány dvěma milujícími rodiči. Děti vychovávané jedním rodičem, ať

už homosexuálním nebo heterosexuálním, prospívají v některých směrech hůře než děti vychovávané dvěma rodiči bez ohledu na to, zda se jedná o rodiče stejného nebo rozdílného pohlaví (54).

V uskutečněném výzkumu respondenti také sdělovali svůj názor, zda by měl mít homosexuální partner právo adoptovat dítě nebo děti svého partnera, které pochází z předchozího vztahu. Zatímco v ČR nemohou partnerky a partneři v homosexuálních svazcích adoptovat dítě nebo děti své partnerky či partnera, v některých státech EU je tato adopce povolena. Jedná se např. o Belgii, Dánsko, Německo, Island, Nizozemí, Norsko, Španělsko, Švédsko či Velkou Británii (18). Jak uvádí **Pechová**, děti narozené nebo adoptované ve stejnopohlavní rodině mají obvykle jen jednoho právně uznaného biologického nebo adoptivního rodiče. Druhý partner je v rodičovské roli označován jako spolurodič nebo druhý rodič. Děti však potřebují jistotu dvou právně uznaných rodičů. Proto Americká pediatrická akademie (American Academy of Pediatrics) podporuje legislativní a právní úsilí umožňující adopci dítěte druhým rodičem respektive spolurodičem (51).

Nedbálková zmiňuje, že většina doposud realizovaných výzkumů se soustředila převážně na rodiny lesbických matek. Výzkumy, které by se zabývaly rodinami gay mužů, prakticky neexistují. Pravděpodobně to vyplývá z toho, že většina dětí je po rozvodu stále přidělována do péče matky, a proto si lesbické ženy výrazně častěji než homosexuální muži přinášejí do svých pozdějších vztahů děti z předchozích manželství (44).

V otázce 16, která se na výše uvedenou problematiku dotazovala, bylo pracováno s pojmem „homosexuální partner.“ Nebylo zde tedy jednoznačně určeno, zda se jedná o partnerství gayů nebo partnerství leseb. Domnívám se, že v dalších případných výzkumech by bylo zajímavé jednotlivá homosexuální partnerství rozlišit a dotázat se na každé z nich respondentů zvlášť. V provedeném výzkumu bylo zjištěno následující: 64,8 % respondentů by souhlasilo s adoptí dítěte homosexuálního partnera. Opačný názor zastává 20,6 % dotázaných. 14,6 % dotázaných se konkrétněji nevyjádřilo.

Ženy zaujímají v této otázce podstatně liberálnější přístup. Souhlas s adoptí dítěte homosexuálního partnera uvedlo 73,7 % oslovených žen, zatímco u mužů vyjádřilo

souhlas 51,5 % dotázaných. Nesouhlas s tímto druhem adopce vyjádřilo 11,2 % žen a 34,7 % mužů.

Na základě zjištěných výsledků byla vyvrácena hypotéza 3: Česká veřejnost nesouhlasí s adoptí dítěte homosexuálního partnera.

V rámci Evropské unie mohou lesbické ženy využít umělé oplodnění v Belgii, Dánsku, Finsku, Nizozemí, Španělsku, Švédsku či Velké Británii. V České republice toto oplodnění lesbičkám umožněno není (69). Přesto k němu v provedeném výzkumu zaujalo kladný postoj 65,5 % oslovených respondentů. Nesouhlas vyjádřilo 23,7 % dotázaných. 13,8 % respondentů uvedlo, že nemá prozatím na tuto problematiku ujasněný názor.

I v této otázce zaujaly shovívavější přístup ženy. Souhlas s umělým oplodněním lesbických párů vyjádřilo 67,1 % žen a 55,4 % mužů. Nesouhlas uvedlo 19,7 % žen a 29,7 % mužů.

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že s umělým oplodněním lesbických párů více jak polovina respondentů souhlasí a hypotéza 4 tak nebyla potvrzena.

Gay a lesbické páry využívají při cestě za dítětem v členských státech EU i další způsoby, jak se stát rodiči. Jedná se o pěstounskou péči a v poslední době se objevuje tzv. institut náhradní matky (51). V dotazníku proto byly respondentům položeny otázky, které mapovaly jejich názor na tuto problematiku.

Pěstouny se u nás gayové a lesby mohou stát, ale pouze individuálně, nikoli jako pár. Společnými pěstouny se totiž v ČR mohou stát pouze manželé. V některých státech EU je však pěstounská péče vykonávaná homosexuálním párem běžná (69). V provedeném výzkumu s pěstounskou péčí vykonávanou homosexuálně orientovanými lidmi souhlasila většina - 60,9 % oslovených respondentů. Opačný názor uvedlo 20,2 % respondentů. 18,6 % dotázaných nemá v této oblasti ujasněný názor. **Z uvedených výsledků vyplývá, že více jak polovina dotázaných by s pěstounskou péčí vykonávanou homosexuálně orientovanými lidmi souhlasila.**

Institut náhradní matky není v České republice vůbec povolen (69). Kladný postoj k jeho uzákonění vyjádřilo 34 % respondentů, záporný postoj pak 4,3 % respondentů. 15,8 % dotázaných konkrétní odpověď neuvedlo. Nejvíce – 45,8 % oslovených

respondentů odpovědělo, že neví, co je institut náhradní matky. **Na základě uvedených odpovědí respondentů lze konstatovat zejména nedostatečnou informovanost české veřejnosti o dané problematice.**

V provedeném výzkumu se 34,8 % respondentů označilo za určitě tolerantního člověka a 56,1 % dotázaných za spíše tolerantního člověka. 4,7 % respondentů uvedlo, že jsou spíše netolerantní. Za určitě netolerantního člověka se nepovažoval žádný z oslovených respondentů. Konkrétní odpověď neuvedlo 4,3 % respondentů.

Centrum pro výzkum veřejného mínění zkoumá názory českých občanů na toleranci k vybraným skupinám obyvatelstva již od poloviny devadesátých let. V březnovém šetření 2008 se zaměřilo na problematiku lidského soužití. Ze získaných vyjádření vyplynulo, že z dlouhodobého hlediska představa obyvatel o snášenlivosti v naší republice postupně sílí **(8)**. **Janošová** však soudí, že teprve generace těch, kteří v současnosti prožívají svůj coming out nebo se blíží středním letům, se bude ve stáří setkávat s tolerantnější odezvou ze stran společnosti než dnešní stárnoucí gayové a lesbičky **(31)**.

Lidé se vždy ptali a pravděpodobně se i nadále budou ptát u všeho neznámého, zda je to normální. Určitou představu míry akceptovatelnosti potřebují k tomu, aby se mohli lépe orientovat ve světě a zároveň si vytvářet postoje k dění kolem sebe. Představu normality máme každý svou. I přesto, že existuje stálá snaha o vznik obecně přijatelného konsenzu, zůstává toto měřítko i nadále záležitostí převážně subjektivního charakteru **(33)**.

6. ZÁVĚR

Teoretická část předkládané diplomové práce se zabývá problematikou homosexuality a jejích vybraných aspektů.

Hlavním cílem praktické části této práce bylo zjistit postoj široké veřejnosti k registrovanému partnerství v České republice. Dílčím cílem bylo zmapovat postoj široké veřejnosti k adopci dítěte samotným homosexuálem a zmapovat její postoj ke společné adopci dítěte homosexuálním párem v ČR. Cílem práce bylo rovněž zjistit, zda česká veřejnost toleruje adopci dítěte homosexuálního partnera či umělé oplodnění lesbických párů. Domnívám se, že stanovené cíle byly splněny.

Ze zmíněného výzkumu vyplynulo, že přestože se o institutu registrovaného partnerství hodně mluví, znalost jeho konkrétních aspektů je v široké veřejnosti poměrně malá. Podstatná část dotázané veřejnosti nedokázala vyjádřit souhlas nebo nesouhlas s institutem RP, protože jí chyběl dostatek informací. Hlavní hypotéza tak nebyla provedeným výzkumem potvrzena.

Zbývající čtyři hypotézy nebyly rovněž na základě uskutečněného výzkumu potvrzeny. Česká veřejnost zaujímá k adopcím dětí osamělými homosexuály rozdílné postoje, a tak souhlasné a nesouhlasné postoje zaujal téměř stejný počet dotázaných. Naproti tomu, k adopcím dětí homosexuálními páry zaujali respondenti poměrně liberální postoj a v převážné většině vyjádřili souhlas.

Souhlasné stanovisko vyjádřili respondenti rovněž ke skutečnosti, aby mohl homosexuální partner adoptovat dítě nebo děti svého stejnopohlavního partnera. Také s umělým oplodněním lesbických párů by většina dotázaných souhlasila.

V rámci Evropské unie se homosexuální páry stávají rodiči rovněž prostřednictvím pěstounské péče nebo tzv. institutu náhradní matky. Považuji za zajímavé, že ačkoliv u nás pěstounská péče vykonávaná homosexuálně orientovanými lidmi není povolena, oslovená veřejnost by s ní v převážné většině souhlasila. V problematice institutu náhradní matky se opět projevil nedostatek informací široké veřejnosti a velká část respondentů tak svůj konkrétní názor nevyjádřila.

Je zřejmé, že česká společnost udělala velký pokrok směrem k akceptaci homosexuality. Ke zkoumané problematice zaujali respondenti poměrně liberální

postoj, i když negativní stanovisko je stále patrné u nezanedbatelného počtu jedinců. V některých oblastech homosexuální problematiky (např. registrované partnerství, institut náhradní matky) je navíc patrná nedostatečná informovanost. Na základě tohoto poznatku docházím k závěru, že je nutné českou veřejnost informovat o problematice homosexuality např. prostřednictvím kulturních a společenských akcí, které by prezentovaly lesbickou a gay kulturu, promítáním dokumentárních filmů nebo pořádáním přednášek a besed s homosexuální či podobnou tematikou. Dostatkem objektivních informací snad lze u některých jedinců snížit nebo odbourat různé obavy, stereotypy či předsudky vůči gayům a lesbám.

Za důležité rovněž považuji výchovné působení na děti. Domnívám se, že je potřebné dětem vštípit, že homosexualita je jednou z přirozených variant lidské sexuality a nejedná se tudíž o žádnou poruchu ani patologický stav. Přesné informace o homosexualitě jsou důležité hlavně u mladých lidí potýkajících se s vlastní identitou. Obavy, že přístup k těmto informacím ovlivní něčí sexuální orientaci, považuji za neopodstatněné.

Souhlasím s některými autory, že v otázce respektování práv gayů a leseb na rodinný život učinila Česká republika jako jeden ze států Evropské unie zásadní krok vpřed tím, že umožnila zformalizovat jejich životní svazky. Dala tak jasný signál, že tyto homosexuální vztahy respektuje a přiznává jim i určitou míru právní ochrany. O jejich plném zrovnoprávnění s heterosexuálními páry se však ještě zdaleka nedá hovořit.

Myslím si, že žádná společnost se nevyhne konfliktům hodnot, svobod a práv nejrůznějších komunit a skupin. Tyto konflikty však nelze řešit zákazy a represemi, ale cestou otevřené veřejné debaty a dosahováním společných rozhodnutí v rámci institucí a zákonů, které budou respektovat rozmanitost životních způsobů.

Domnívám se, že práce přinesla zajímavé výsledky a může posloužit jako podklad dalšího výzkumu. Může přispět ke zvýšení informovanosti široké veřejnosti i jednotlivců, které problematika homosexuality zajímá. Mohla by rovněž napomoci k ujasnění vlastních postojů a názorů v tak často diskutovaném a poměrně citlivém tématu, jakým je homosexualita a některé její aspekty.

Závěrem bych pouze chtěla zdůraznit, že jedinec, který je přitahován stejným pohlavím, nemá na výběr, zda-li chce či nechce být homosexuální. Jedná se o sexuální orientaci, která se vynořuje během života jedince a má celoživotní osudovou povahu. Homosexuálně orientovaný člověk je schopen žít stejně hodnotný život jako ostatní lidé, přičemž uznáním a zrovnoprávněním této formy sexuality nehrozí zhroucení společnosti ani degradace statutu rodiny.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) AMERICAN ACADEMY OF PEDIATRICS. Coparent or Second-Parent Adoption by Same-Sex Parents. *Pediatrics - Official Journal of the American Academy of Pediatrics* [online]. 2000, vol. 109, no. 2 [cit. 2009-10-27]. Dostupné z: <<http://pediatrics.aappublications.org/cgi/content/full/109/2/339>>.
- 2) AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Sexual Orientation, Homosexuality and Bisexuality* [online]. 11.10.2009 [cit. 2009-10-19]. Dostupné z: <<http://www.apahelpcenter.org/article.php?id=31>>.
- 3) BOBEK, M. BOUČKOVÁ, P. KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 471 s. ISBN 978-80-7179-584-1.
- 4) BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla. Verze 3.3.* [online]. Poslední aktualizace 11.11.2004. [cit.2008-12-02]. Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.
- 5) BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 2 – Modely s příklady citací u jednotlivých typů dokumentů. Verze 3.0.* [online]. Poslední aktualizace 11.11.2004. [cit. 2008-12-02]. Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.
- 6) BRZEK, A. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?* 1. vyd. Praha: Scientia medica, 1992. 128 s. ISBN 80-85526-03-4.
- 7) BURYÁNEK, J. VANĚČKOVÁ, M. Gayové a lesbičky. In *Interkulturní vzdělávání: Příručka nejen pro středoškolské pedagogy* [online]. Člověk v tísni, společnost při České televizi, o.p.s. 2002 [cit. 2009-10-28]. s. 481-515. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/IKV1_komplet.pdf>.

- 8) CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AVČR, V.V.I. *Češi a tolerance* [online]. 30.4.2008 [cit. 2010-03-05]. Dostupné z: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100780s_ov80430.pdf>.
- 9) CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AVČR, V.V.I. *Postoje české veřejnosti k právům homosexuálních párů* [online]. 7.7.2009 [cit. 2009-10-28]. Dostupné z: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100933s_ov90707.pdf>.
- 10) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Náboženské vyznání* [online]. 13.12.2005 [cit. 2010-03-01]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600323F50/\\$File/kap_I_07.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600323F50/$File/kap_I_07.pdf)>.
- 11) DANIEL, D. *Homosexualita – úvod* [online]. 5.11.2007 [cit. 2009-11-14]. Dostupné z: <<http://www.gay4you.estranky.cz/clanky/homosexualita/homosexualita>>.
- 12) DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. 374 s. ISBN 80-246-013917.
- 13) DOLEŽELOVÁ, S. *Právní institut registrovaného partnerství v právním řádu České republiky (legislativní historie a současný stav)*. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra občanského práva, 2006. 117 s. Rigorózní práce.
- 14) *Etiologie homosexuality* [online]. 25.11.2007 [cit. 2009-10-28]. Dostupné z: <<http://www.gay4you.estranky.cz/clanky/homosexualita/etiologie-homosexuality>>.
- 15) FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004. 159 s. ISBN 80-86768-06-6.

- 16) FALTOVÁ, M. ZUNT, T. *Malý průvodce diskriminační problematikou: Manuál pro zvědavé občany pro snadnou orientaci v oblasti diskriminace* [online]. Informační centrum občanského sektoru – ICOS Český Krumlov, 2008 [cit. 2009-10-30]. 16 s. Dostupné z: <http://css.krumlov.cz/DOC/145_Pruvodce_diskriminacni_problamatikou.pdf>.
- 17) GAY INICIATIVA. *Registrované partnerství: Unikátní archiv SOHO v ČR a GI v ČR vývoje boje za prosazení registrovaného partnerství v ČR* [online]. [cit. 2009-11-07]. Dostupné z: <<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>>.
- 18) GENDER STUDIES, O.P.S. *Tisková zpráva – Registrovaní nesmějí v České republice adoptovat dítě* [online]. 27.4.2009 [cit. 2010-03-16]. Dostupné z: <<http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/tz.shtml?x=2179693>>.
- 19) GIDDENS, A. *Sociologie*. Přel. J. Jařab. 1. vydání. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- 20) GRAUPNER, H. *Combating sexual orientation discrimination in employment: legislation in fifteen EU member states* [online]. [cit. 2009-12-02]. Dostupné z: <http://lgbt.poradna-prava.cz/folder05/sexorfull_a.pdf>.
- 21) HELMINIAK A.D. *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?* Přel. D. Micka. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 131 s. ISBN 978-80-7325-122-2.
- 22) HEWSTONE, M. STROEBE, W. *Sociální psychologie: Moderní učebnice sociální psychologie*. Přel. D. Brejlová, P. Le Roch. 1. vydání. Praha: Portál, 2006. 776 s. ISBN 80-7367-092-5.
- 23) HLAVATÁ, K. KRUMPHOLCOVÁ, E. *EU v kostce*. 1. vydání. Praha: Jan Vašut, 2008. 438 s. ISBN 978-80-7236-665-1.

- 24) *Homosexuálové jsou v Unii stále diskriminováni, tvrdí studie* [online]. 1.4.2009 [cit. 2009-11-14]. Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/evropsky-parlament/clanek/homosexualove-jsou-v-unii-stale-diskriminovani-tvrdi-studie-005822>>.
- 25) HROMADA, J. *Deset let hnutí za rovnoprávnost českých gayů a lesbiček* [online]. [cit. 2009-11-07]. Dostupné z: <stud.cz/download-document/28-hromada-jiri-historie.../1-hnuti-v-cr.html>.
- 26) HRUŠÁKOVÁ, M. Zákon o registrovaném partnerství. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 37, č. 2, s. 18-24. ISSN 1210-6348.
- 27) *Charta základních práv EU* [online]. [cit. 2009-11-14]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/627/sekce/charta-zakladnich-prav-eu/>>.
- 28) JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.
- 29) JANIŠ, K. *Toulky historií sexu a erotiky*. 2. vyd. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2007. 328 s. ISBN 978-80-86845-83-8.
- 30) JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008. 285 s. ISBN 978-80-247-2284-9.
- 31) JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2000. 220 s. ISBN 80-7184-954-5.
- 32) JOHNSON, R. *Where is Gay Adoption Legal?: Gay and Lesbian Adoption* [online]. 5.11.2008 [cit. 2009-10-31]. Dostupné z: <<http://gaylife.about.com/od/gayparentingadoption/a/gaycoupleadopt.htm>>.

- 33) KAŇKA, P. *Abeceda homosexuality* [online]. [cit. 2009-10-23]. Dostupné z: <http://www.004.cz/storage/abeceda_homosexuality.pdf>.
- 34) KAŇKA, P. SCHEANSOVÁ, A. Pedagog a homosexualita: Každý pedagog může mít ve své třídě gaye nebo lesbičku... In *Problematika dětské pornografie a její prevence na škole* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2003 [cit. 2009-10-20]. s. 27-46. Dostupné z: <http://www.pppuk.cz/soubory/kadan-sexualni_vychova.doc>.
- 35) KENNEDY HUBERT. *Karl Heinrich Ulrichs – Pioneer of the Modern Gay Movement* [online]. 2002 [cit. 2010-03-16]. Dostupné z: <<http://home.pacbell.net/hubertk/Ulrichs.pdf>>.
- 36) KLAUS, V. *Registrace partnerství: pokrok nebo nezodpovědné riziko?* Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. 87 s. ISBN 80-86547-51-5.
- 37) KOCÁB, M. *Tisková zpráva (91)* [online]. 17.6.2009 [cit. 2009-11-15]. Dostupné z: <<http://www.proequality.cz/res/data/005/000675.pdf>>.
- 38) KUDRNÁČOVÁ, N. *Rakouský parlament schválil svazky homosexuálů* [online]. 11.12.2009 [cit. 2009-12-27]. Dostupné z: <http://vseorakousku.cz/titulni_strana/novinky/rakousky_parlament_schvalil_svazky_homosexualu/>.
- 39) KUTROVÁ, H. *Právní úprava vztahu mezi osobami téhož pohlaví v Evropě*. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra občanského práva, 2008. 79 s. Vedoucí diplomové práce prof. JUDr. Milana Hrušáková.
- 40) Listina základních práv Evropské unie (2007/C 303/01).

- 41) LIŠČÁK, V. *Státy a území světa*. 3. vydání. Praha: Libri, 2009. 895 s. ISBN 978-80-7277-414-2.
- 42) MAŠLOVÁ-PONDĚLÍČKOVÁ, J. RABOCH, J. *O sexualitě a partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha: Galén, 2005. 196 s. ISBN 80-7262-323-0.
- 43) NATIONAL CENTER FOR LESBIAN RIGHTS. *Adoption by Lesbian, Gay, and Bisexual Parents: An Overview of Current Law* [online]. Červen 2009 [cit. 2009-11-01]. Dostupné z: <<http://www.nclrights.org/site/DocServer/adptn0204.pdf?docID=1221>>.
- 44) NEDBÁLKOVÁ, K. *Alternativní rodinné modely: Alternativní rodinné modely aneb Rodiny lesbických matek a rodiny gay otců* [online]. [cit. 2009-11-01]. Dostupné z: <http://www.partnerstvi.cz/rp-alternativni_rodiny/>.
- 45) OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. Přel. M. Poláčková, M. Poláček. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. 176 s. ISBN 80-7178-403-6.
- 46) *Panorama Evropske unije* [online]. [cit. 2009-11-16]. Dostupné z: <http://europa.eu/abc/panorama/index_sl.htm>.
- 47) PECHOVÁ, O. *Biologické příčiny homosexuality a jejich ideologické souvislosti* [online]. 19.4.2005 [cit. 2009-10-25]. Dostupné z: <<http://www.bengales.cz/vedecke-studie/biologicke-priciny-homosexuality-a-jejich-ideologicke-souvislosti.html>>.
- 48) PECHOVÁ, O. *Homofobie* [online]. 19.7.2005 [cit. 2009-10-18]. Dostupné z: <<http://www.bengales.cz/vedecke-studie/homofobie.html>>.

- 49) PECHOVÁ, O. Homofobie, heterosexismus, diskriminace sexuálních minorit? In *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: Příručka pro zaměstnance veřejné správy* [online]. 2. vyd. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007 [cit. 2009-11-04]. s. 54-58. Dostupné z: <<http://www.mkc.cz/uploaded/antidiskriminace/MKCA4korekturaIII.pdf>>.
- 50) PECHOVÁ, O. *Lidé s různým trojúhelníkem* [on line]. 3.2.2005 [cit.2010-03-17]. Dostupné z: <<http://www.translide.cz/ruzovy-trojuhelnik>>.
- 51) PECHOVÁ, O. *Spolurodičovská adopce stejnopohlavními páry – Technická zpráva* [online]. 9.1.2006 [cit. 2009-10-17]. Dostupné z: <<http://www.bengales.cz/vedecke-studie/spolurodicovska-adopce-stejnopohlavnimi-pary-technicka-zprava.html>>.
- 52) POKORNÝ, P. *Specifika vybraných faktorů ovlivňujících mužské páry*. Olomouc: Univerzita Palackého. Filozofická fakulta. Katedra psychologie, 2007. 143 s. Rigorózní práce.
- 53) POPELA, L. *Pěstounská péče je tvrdá práce* [online]. 28.5.2006 [cit. 2009-10-31]. Dostupné z: <<http://www.rodina.cz/clanek5703.htm>>.
- 54) PRACOVNÍ SKUPINA PRO OTÁZKY SEXUÁLNÍCH MENŠIN MINISTRYNĚ PRO LIDSKÁ PRÁVA A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR* [online]. 1. vyd. Praha, 2007 [cit. 2009-10-17]. 59 s. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf>.
- 55) PROCHÁZKA, I. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. 2. vydání. Brno: STUD Brno; Praha: Gay iniciativa v ČR, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1.

- 56) PROCHÁZKA, I. *Novinky v biologické podmíněnosti sexuální orientace* [online]. [cit. 2009-10-25]. Dostupné z: <<http://www.004.cz/storage/IvoProchazka-novinkybiologHS.pdf>>.
- 57) PROCHÁZKA, I. GRAUPNER, H. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. [cit. 2009-12-02]. Dostupné z: <<http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>>.
- 58) PROCHÁZKA, I. GRAUPNER, H. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. [cit. 2009-12-02]. In Poláček F. et al. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. Dostupné z: <<http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>>.
- 59) *Registrované partnerství* [online]. [cit. 2009-11-04]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/registrovane-partnerstvi.aspx>>.
- 60) RIDLEY, M. *Červená královna: sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. Přel. M. Konvička. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 320 s. ISBN 978-80-7367-135-8.
- 61) RUPP, J. L. *Vytoužená minulost: Dějiny lásky a sexuality mezi osobami stejného pohlaví v Americe od příchodu Evropanů po současnost*. Přel. V. Sokolová. 1. vyd. One Woman Press. 275 s. ISBN 80-86356-11-6.
- 62) *Same-Sex Marriage & Registered Partnerships in the Netherlands* [online]. [cit. 2009-11-13]. Dostupné z: <<http://hollandsouth.angloinfo.com/countries/holland/gaymarriage.asp>>.
- 63) SCHMIERER, D. *Řešení existuje: Prevence homosexuality u dnešní mládeže*. Přel. S. Bouzková. 1. vyd. Modřice: Josef Tůma, vydavatelství, nakladatelství a tisk, 2003. 174 s. ISBN 80-86687-08-2.

- 64) SMITH L.F. *Hnutí homosexuálů: Boj za lidská práva nebo propaganda?* 1. vydání. Praha, 2004. 182 s.
- 65) Smlouva o založení Evropského společenství. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/gallery/5/1749-8ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>>.
- 66) SOKOLOVÁ, V. Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2009, roč. 45, č. 1, s. 115-145. ISSN 0038-0288.
- 67) ŠIMŮNKOVÁ, T. *Polovině tuzemských středoškoláků vadí homosexuálové* [online]. 8.1.2010 [cit. 2010-05-03]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/polovine-tuzemskych-stredoskolaku-vadi-homosexualove-pjd-kavarna.asp?c=A100107_155356_kavarna_chu>.
- 68) ŠIŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vyd. Praha: Linde, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7201-710-2.
- 69) ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Gay a lesbické rodičovství* [online]. [cit. 2009-11-01]. Dostupné z: <<http://lgbt.poradna-prava.cz/clanky-zpravy-a-diplomove-prace/gay-a-lesbicke-rodicovstvi-287.html>>.
- 70) ŠTĚPÁNKOVÁ, M. ČIŽINSKÝ, P. *Registrované partnerství pro začínající* [online]. [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <<http://www.stud.cz/registrovane-partnerstvi/view-category/strana-1.html>>.
- 71) UZEL, R. *Mýty a pověry v sexu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2004. 203 s. ISBN 80-86864-05-07.
- 72) ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY. *Poruchy duševní a poruchy chování (F00-F99)* [online]. 9.9.2008 [cit. 2009-10-29]. Dostupné z: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>.

73) VACULÍK, M. ČERVENKOVÁ, P. Formování postoje k homosexualitě. *Československá psychologie: časopis pro psychologickou teorii a praxi*, 2007, roč. 51, č. 1, s. 58-71. ISSN 0009-062X.

74) VACULÍKOVÁ, V. *Teoretickoprávní aspekty zakotvení institutu soužití osob stejného pohlaví v právním řádu České republiky*. Plzeň: Západočeská univerzita. Právnická fakulta. Katedra teorie práva, 2003. 72 s. Vedoucí diplomové práce prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.

75) VOKURKA, H., HUGO, J. *Praktický slovník medicíny*. 7. vyd. Praha: MAXDORF, 2004. 490 s. ISBN 80-7345-009-7.

76) WAALDIJK, K. Cestou malých změn : jak se v Nizozemí prosadilo manželství partnerů téhož pohlaví. *Sociální studia*, 2002, roč. 0, č. 7, s. 153-172. ISSN 1214-813X.

77) WAALDIJK, K. *Constitutional Protection Against Discrimination of Homosexuals* [online]. [cit. 2009-11-14]. Dostupné z: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/1887/3607/1/170_021.pdf>.

78) WALD, D. *Donor Insemination – A Legal Perspective: Issues for Lesbians to consider with Sperm Donors* [online]. [cit. 2009-10-31]. Dostupné z: <<http://lesbianlife.about.com/od/families/a/DonorInseminate.htm>>.

79) WEISS, P. *Homosexualita* [online]. [cit. 2009-10-22]. Dostupné z <<http://www.planovanirodiny.cz/clanky/homosexualita>>.

80) WEISS, P. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika a léčba*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. 360 s. ISBN 80-7178-634-9.

- 81) WEISS, P. ZVĚŘINA, J. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 160 s. ISBN 80-7178-558-X.
- 82) WILLI, J. *Psychologie lásky: osobní rozvoj cestou partnerského vztahu*. Přel. K. Černá, J. černý. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 256 s. ISBN 80-7178-982-8.
- 83) Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění.
- 84) Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.
- 85) Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění.
- 86) ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. 1. vydání. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003. 287 s. ISBN 80-7204-264-5.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Diskriminace

Evropská unie

Gay

Gay a lesbické rodičovství

Homofobie

Homosexuální orientace

Lesba

Registrované partnerství

9. PŘÍLOHY

1. Seznam členských států Evropské unie a rok jejich přistoupení
2. Dotazník

Příloha 1: Seznam členských států Evropské unie a rok jejich přistoupení

Rok přistoupení	Státy
1952	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko
1973	Dánsko, Irsko, Velká Británie
1981	Řecko
1986	Portugalsko, Španělsko
1995	Finsko, Rakousko, Švédsko
2004	Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko, Slovensko
2007	Rumunsko, Bulharsko

Zdroj: (23)

6) Jste:

- a) svobodný/á b) ženatý/vdaná c) rozvedený/á
d) vdovec/vdova d) žiji v registrovaném partnerství

7) Vaše sexuální orientace je:

- a) heterosexuální
b) heterosexuální (s homosexuální zkušeností)
c) homosexuální
d) bisexuální
e) jiná, prosím, doplňte

8) Kde jste se dozvěděl/a nejvíce informací o homosexualitě? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

- a) v rodině
b) ve škole
c) od kamarádů, přátel
d) od církve nebo náboženské organizace
e) v médiích (v televizi, rozhlasu, tisku, internetu apod.)
f) od homosexuálně orientované osoby/homosexuálně orientovaných osob
g) jinde, prosím doplňte

9) Kdo nejvíce ovlivnil Váš názor na homosexualitu a homosexuálně orientované osoby? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

- a) rodina
b) škola
c) kamarádi, přátelé
d) církev nebo náboženská organizace
e) média (televize, rozhlas, tisk, internet apod.)
f) osobní setkání s homosexuálně orientovanou osobou/homosexuálně orientovanými osobami

